

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
«Інтегрований курс історії та громадянської освіти: "Історія: Україна і світ"
10—12 класи. Основний рівень»
для закладів загальної середньої освіти

Автори: Гісем О. В., Бойко В. І., Василенко Я. Л., Даниленко В. М.,
Мартинюк О. О., Сирцова О. М., Тарасюк Т. Д.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 03.10.2025 р. № 1319)

2025

Вступна частина

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтегрований курс історії та громадянської освіти для 10—12 класів є продовженням систематичного вивчення курсів історії в закладах загальної середньої освіти. Його особливостями є: по-перше, курс відповідає вимогам систематичного вивчення історії та громадянської освіти; по-друге, вивчення історичного матеріалу здійснюється в широких хронологічних межах — ХХ — першої третини ХХІ ст.; по-третє, матеріал укладено за хронологічним і змістово-логічним принципом; по-четверте, у курсі простежується вплив подій світової історії на події на теренах України, а також подій на теренах України на події світової історії; по-п'яте, події, які стосуються історії України, розглядаються з урахуванням територіальної цілісності України (або в кордонах сучасної України).

Модельна навчальна програма дає змогу викладати курс, дотримуючись однієї або декількох наукових історичних концепцій. Учитель / учителька може самостійно обирати наукові концепції.

Модельна навчальна програма розроблена на основі Державного стандарту профільної середньої освіти.

Освітньою метою курсу є розвиток особистості учнів та учениць через критичне осмислення минулого й сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між світовими, загальноукраїнськими і локальними процесами; усвідомлення своєї належності до української нації як частини європейської спільноти, розуміння її цивілізаційного шляху та історичної ролі в контексті європейської і світової історії; усвідомлення важливості й цінності історичних знань для розвитку нації та держави; формування української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності й територіальної цілісності України, активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права, дотримання принципів гендерної рівності.

Завдання курсу — продовжити формувати усвідомлене вивчення історії, дати необхідний поняттєвий апарат і навички дослідницької діяльності відповідно до вікових особливостей учнів та учениць. Крім того, курс покликаний формувати здатність до практичного використання, творчого втілення набутих компетентностей у повсякденному житті суспільства й особистості.

Для досягнення мети та реалізації завдання учні та учениці під час опрацювання курсу мають досягти таких **обов'язкових результатів навчання:**

1. Удосконалення історико-хронологічного мислення, орієнтації в історичному часі, встановленні причинно-наслідкових зв'язків між подіями, явищами й процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявленні змін і тягlosti в житті суспільства.

2. Розвиток засад геопросторового мислення, орієнтації в соціально-історичному просторі, виявленні взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури й довкілля.

3. Подальший розвиток критичного мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично обґрунтованих запитань.

4. Системне мислення, виявлення взаємозв'язку, взаємопов'язаності та взаємовпливу історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміння множинності трактувань минулого й сучасного та зіставлення їхніх інтерпретацій.

5. Усвідомлення своєї української національної та громадянської ідентичності, відповідальності за розвиток успішної держави та важливості турботи про благо українського народу, а також усвідомлення власної гідності, реалізація власних прав і свобод, повага до прав і гідності інших осіб, виявлення толерантності, протидія проявам дискримінації.

6. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучення до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлення необхідності утвердження верховенства права та дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Під час реалізації програми учні та учениці відповідно до Додатка 17 Державного стандарту профільної середньої освіти, використовуючи змістовий потенціал курсу, мають продовжувати комплексно формувати такі **ключові компетентності**:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;

- громадянська та соціальна компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість і фінансова грамотність.

Спільними **вміннями для всіх ключових компетентностей** є:

- читати з розумінням;
- висловлювати власну думку усно й письмово;
- критично та системно мислити;
- творити;
- проявляти ініціативу;
- логічно обґрунтовувати позицію;
- конструктивно керувати емоціями;
- оцінювати ризики;
- приймати рішення;
- розв'язувати проблеми;
- співпрацювати з іншими.

Усі зазначені вміння інтегровані в основну частину програми.

Формулювання очікуваних результатів навчання в програмі посідає перше місце порівняно із формулюванням змісту навчального матеріалу і містить такі компоненти:

- знаннєвий;
- діяльнісний;
- ціннісний.

Крім того, курс має розвивати пізнавальний інтерес учнів та учениць до минулого через створення умов для активної взаємодії між ними та вчителем / вчителькою, адже постійне залучення учнівства до активної різноманітної діяльності може забезпечити реальне досягнення позитивних результатів.

Ціннісний компонент спрямований на формування в учнів та учениць засад гуманізму, толерантності й міжкультурної поваги через розуміння різноманіття людських культур та їхнього внеску в загальнолюдську спадщину;

формування відповідальності, розвитку критичного мислення й емпатії через аналіз моральних аспектів історичних подій та їхніх наслідків для людства.

У викладанні курсів пріоритетними є:

- формування інтересу до історії;
- набуття системних сучасних знань про факти, процеси, явища, тенденції в розвитку України та світу;
- розвиток історичного, критичного і творчого мислення, здатності розуміти загальний перебіг історичного процесу та проблеми, що постають перед країною і світом, уміти формулювати й обстоювати власні погляди;
- удосконалення базових методів дослідження історії в межах навчального курсу;
- ознайомлення зі світовими культурними надбаннями;
- усвідомлення ключових соціальних процесів, що впливають на життя людей, бачення суспільних явищ у конкретно-історичних умовах;
- досягнення очікуваних результатів через діяльність (фронтальну, індивідуальну, групову, проєктну, творчу тощо).

Компетентнісний потенціал курсу відповідає компетентнісному потенціалу освітньої галузі громадянської та історичної освіти, що передбачає формування відповідних умінь і ставлень.

Зміст курсу структурований за проблемно-тематичним принципом. Виклад історичного матеріалу відбувається лінійно. Проблематику історії України подано у світовому, а насамперед у європейському історичному контексті. Події всесвітньої історії — ключові, що найбільше впливали на подальший розвиток людства.

Організуюючи освітній процес, учитель / учителька має забезпечити диференціювання пропонованих видів діяльності залежно від здібностей і досягнень кожного учня / учениці шляхом зменшення або збільшення допомоги під час виконання завдань або ускладнення (спрощення) завдань.

Ураховуючи зазначені пріоритети, курс має таку структуру.

Структура курсу в 10 класі

Повторення. Вступ

Розділ I. Перша світова війна і Україна. Відродження Української державності. Облаштування повоєнного світу. Місце України в цьому процесі

Розділ II. Світ у 1920-ті рр. Українці в нових реаліях життя

Розділ III. Повсякденне життя українців у різних державах. Тенденції розвитку української культури в контексті світової

Структура курсу в 11 класі

Повторення. Вступ

Розділ I. Українці між Великою депресією і «Великим переломом». Голодомор. Наступ тоталітаризму та авторитаризму у світі

Розділ II. Україна в умовах наростання Другої світової війни

Розділ III. Друга світова війна. Український вимір війни

Розділ IV. Україна і творення повоєнного світу. «Холодна війна»

Розділ V. Україна та світ у 1960—1970-ті рр.

Розділ VI. Держави Азії, Африки та Латинської Америки: вибір шляхів розвитку

Структура курсу у 12 класі

Повторення. Вступ

Розділ I. Завершення «холодної війни». Розпад СРСР та його наслідки. Відновлення державної незалежності України

Розділ II. Україна та світ на межі тисячоліть. Європа, Північна Америка, Японія. Становлення України як незалежної держави

Розділ III. Україна і «Глобальний Південь»: тенденції розвитку, проблеми, взаємодії

Розділ IV. Міжнародний тероризм. Криза світового порядку. Україна на вістрі боротьби демократії та авторитаризму

Розділ V. Розвиток культури. Повсякдення. Здобутки українських учених, митців

Структура курсу дає змогу більш гнучкого поділу матеріалу на теми. У межах загальної річної кількості годин учитель / учителька може самостійно визначати час для роботи над кожним розділом програми.

Успішність роботи вчителя / вчительки за пропонованою програмою передусім залежатиме від уміння:

- налагодити творчу роботу учнів та учениць з орієнтацією на формування ключових і предметних компетентностей;
- підтримувати різнобічні інтереси й сталу пізнавальну активність учнів та учениць;
- забезпечити соціальну активність молодих людей як особистостей, їхню спрямованість на творчу діяльність.

Шляхи реалізації програми

- Реалізація курсу можлива в результаті використання активних та інтерактивних методів навчання.
- Учні та учениці мають поєднувати як урочну, так і позаурочну діяльність із використанням офлайн та онлайн засобів навчання.
- Реалізація програми враховує використання підручника та додаткових матеріалів, а також самостійний пошук інформації учнями та ученицями, у тому числі в інтернеті.
- Навчання має поєднувати індивідуальну роботу поряд із груповою в усіх формах (парна, малі та великі групи).
- Під час вивчення курсу доцільно активно використовувати дослідницьку роботу (як індивідуально, так і в групах), реалізовувати учнівські проєкти.
- Курс поєднує теоретичну та практичну роботу шляхом проведення творчих і практичних робіт.
- Навчання має базуватися на позитивній атмосфері з урахуванням досвіду як дітей, так і педагогів.
- Особливу увагу під час вивчення курсу необхідно приділити розвитку критичного мислення на матеріалах минулого й сучасності.
- Доречним буде використання життєвих ситуацій, кейсів реальних подій за допомогою аналізу, рольових і ситуаційних ігор, форум-театру та інших методів.
- Діяльність учителя / учительки не має обмежуватися тільки пропонованими методами, слід застосовувати й власні, експериментальні, творчі форми.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

10 клас

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального інтегрованого курсу	Пропоновані види навчальної діяльності, орієнтовні приклади
Назва змістової лінії, розділу, теми / тематики		
ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП		
Учень / учениця: – <i>оцінює</i> якість громадського простору закладу освіти, свого населеного пункту за самостійно сформульованими (конкретизованими) критеріями [12 ГЮ 2.3.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності в джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>прогнозує</i> розвиток історичних і суспільних явищ і процесів [12 ГЮ 6.3.1-4].	Світ у XX—XXI ст.: основні тенденції політичного, соціально-економічного та культурного розвитку. Завдання і структура курсу. Періодизація. Хронологічні межі. Взаємозв'язок між історією України та всесвітньою історією. Джерела вивчення. Підручник — один з інструментів опрацювання курсу.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Фронтальне / групове обговорення</i> періодизації Новітньої історії, завдань курсу Новітньої історії. <i>Створення</i> ментальної карти щодо тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного розвитку в світі у першій третині XX ст. <i>Групова робота з опрацювання</i> навчальних кейсів щодо джерельної бази дослідження Новітньої історії. <i>Формулювання та обґрунтування</i> власного судження щодо взаємозв'язку між історією України та всесвітньою історією; між глобальними, державними та місцевими проблемами.
РОЗДІЛ І. ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА І УКРАЇНА. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ. ОБЛАШТУВАННЯ ПОВОЄННОГО СВІТУ. МІСЦЕ УКРАЇНИ В ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, висловлює думку	Причини і передумови війни. Воєнно-політичні союзи. Стратегічні плани супротивних сторін, їхні наміри щодо України. Убивство в Сараєво. Характеристика основних воєнних кампаній в 1914—1916 рр. Позиційний кут і способи виходу з нього. Війна на морі. Підводна війна. Бойові дії на українських землях.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні із визначенням їхніх взаємовпливів. <i>Виконання</i> хронологічних задач. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них

щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>встановлює</i> вплив особистості на історію [12 ГЮ 1.2.1-2]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>виокремлює</i> етапи історичних процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їхнього місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – <i>формулює</i> питання щодо походження й змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>оцінює</i> джерела відповідно до заданих критеріїв для встановлення їхньої автентичності [12 ГЮ 3.3.1-1];	Російська окупаційна політика. Політика Австро-Угорщини на українських землях. Позиція українських політичних сил щодо війни. Українські січові стрільці (УСС) та інші збройні формування українців у складі армій воюючих держав. Людина на фронті та в тилу: біженці, депортації, злочини, голод, інфляція, падіння життєвого рівня, бомбардування тощо. Доля жінки. Пропаганда. Ірландське повстання. Російська революція 1917 р. та її вплив на перебіг війни. Українська революція. Українська Центральна Рада (УЦР). Більшовицький переворот. Проголошення Української Народної Республіки (УНР). Перша війна радянської (більшовицької) Росії проти УНР. Сепаратні мирні договори з державами Четверного союзу. Брестський мир і Україна. Територіальні здобутки Німеччини та її союзників. Гетьманський переворот. Павло Скоропадський: внутрішня і зовнішня	додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «геноцид», «геополітика», «геополітичні інтереси», «ксенофобія», «Перша світова війна», «маневрена війна», «позиційна війна», «ешелонна війна», «підводна війна», «система озброєного миру», «гонка озброєнь», «бліцкриг», «репресії», «концентраційний табір», «депортація», «військове генерал-губернаторство», «біженці», «демілітаризована зона», «контрибуція», «репарація», «санітарний кордон», «система колективної безпеки», «воєнний комунізм», «гетьманат», «Директорія», «лінія Керзона», «продовольча розкладка», «реімперіалізація», «реквізіція», «червоний імперіалізм», «інтернування»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, ілюстраціями, фото-та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (наприклад, Жорж Клемансо, Вудро Вільсон, Девід Ллойд Джордж, Вітторіо Орландо, Михайло Грушевський, Володимир Винниченко, Симон Петлюра та інші) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу геополітичних планів
---	---	--

– <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу та результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; визначає їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичну постать, сучасника, окрему соціальну групу, народ як суб'єктів історичного процесу [12 ГЮ 4.3.2-1]; – <i>пояснює</i> взаємодію політичних, економічних, соціальних і культурних чинників у розвитку суспільства [12 ГЮ 4.3.2-3]; – <i>ідентифікує</i> прояви дискримінації та утисків [12 ГЮ 5.3.2-1]; – <i>висловлює</i> аргументовану думку щодо важливості для України власних державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей [12 ГЮ 6.3.1-2]; – <i>тлумачить</i> основні поняття	політика. Антибільшовицьке повстання Чехословацького корпусу. Громадянська війна в Росії. Червоні та білі. Вступ у Першу світову війну США: причини, привід, наслідки. «14 пунктів Вудро Вільсона». Останній наступ Німеччини на Західному фронті. Поразка Німеччини та її союзників. Комп'єнське перемир'я. Наслідки війни. Людські й матеріальні втрати. Історична пам'ять про війну в Україні та європейських суспільствах. Револьюційні події в Німеччині. Становлення Веймарської республіки. Придушення спроб комуністичних повстань. Політична нестабільність. Роль військових у політичному житті. Розпад Австро-Угорщини. Проголошення незалежних держав на її теренах. Західноукраїнська Народна Республіка. Польсько-українська війна. Доля Закарпаття і Північної Буковини. Розгортання війн на теренах	становища українських земель в геополітичних планах держав Троїстого союзу (Четверного союзу, Центральних держав) та Антанти, потенціалу українських земель напередодні Першої світової війни, окупаційної політики Російської та Австро-Угорської імперій, впливу війни на розвиток економіки і соціальних відносин, Версальсько-Вашингтонської системи, внутрішньої та зовнішньої політики УНР часів УЦР, Української Держави, Директорії УНР, ЗУНР. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) причин, результатів та наслідків Першої світової війни, процесів українського національно-визвольного руху, внутрішньої та зовнішньої політики УЦР після проголошення II Універсалу, передумов, причин й рушійних сил Української революції, причин і результатів першої російсько-української війни; причин та наслідків укладання Берестейського мирного договору; чинників, що впливали на зміни курсу УЦР протягом березня 1917 — квітня 1918 р., причин перемог і поразок українських політичних сил у боротьбі за збереження незалежності; найважливіших результатів Української революції 1917—1921 рр. <i>Створення</i> інфографіки, яка демонструє еволюцію зброї та її впливу на війну; результати й наслідки Першої світової війни для Європи та світу. <i>Самостійний</i> пошук інформації та здійснення порівняння історичних фактів про бої під Крутами в 1918 та 2022 рр. <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад: «Руйнація
--	---	---

міжнародного гуманітарного права та його роль у захисті життя і людської гідності [12 ГЮ 6.3.2-1].	колишньої Російської імперії. Директорія УНР. Акт Злуки. Друга війна радянської Росії проти УНР. Українська Соціалістична Радянська Республіка (УСРР). Втручання військ Антанти та інших держав. Спроби більшовиків розпалити світову революцію. Комінтерн. «Воєнний комунізм». Розпад та розподіл Османської імперії. Режим капітуляції. Розгортання національно-визвольної боротьби. Греко-турецька війна. Проголошення Турецької республіки. Паризька мирна конференція: учасники, позиції сторін. Мирні договори з Німеччиною, Австрією, Угорщиною, Болгарією та Туреччиною. Мандатна система. Утворення Ліги Націй. «Українське питання» на конференції. Українські делегації. Боротьба за контроль над Україною в 1919 р. Перший Зимовий похід. Варшавська угода. Радянсько-польська війна і Україна. «Лінія Керзона». «Диво на Віслі» та його наслідки. Ризький мир. Поразка Врангеля. Утвердження влади	імперій та народження націй», «Легіон Українських Січових Стрільців: ідеологія, бойовий шлях, історичне значення», «Розвиток міжнародного гуманітарного права в міжвоєнний період», «Карта нової Європи: територіальні зміни після Паризької мирної конференції», «Формування та бойовий шлях Української Галицької Армії» тощо. <i>Створення</i> підкасту: «Українська національна символіка часів Української революції». <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Написання</i> есе-роздуму «Людина в окопах: що допомагало солдатам вижити фізично та психологічно?», «Життя в тилу під час війни: героїзм чи боротьба за виживання?», «Спроби створення системи європейської безпеки в 1920-ті рр.: ілюзія стабільності чи реальний шанс на мир?», «Роль особистості в історії повоєнного врегулювання: чи могли окремі лідери змінити перебіг подій?», «Як події 1918—1921 рр. перегукуються із сучасною боротьбою України за відстоювання незалежності?» тощо. <i>Обговорення</i> дискусійних проблем, наприклад: «Що, якби вбивства в Сараєво не сталося?», «Чому війна стала світовою?», «Чому війна стала каталізатором міжнаціональних конфліктів? Які були їхні наслідки?», «Чи були "14 пунктів" Вудро Вільсона ідеальним планом післявоєнного врегулювання?», «Чи можна стверджувати, що Перша світова війна сформувала передумови Української революції?
---	---	--

	більшовиків в Україні. Масовий голод 1921—1923 рр. Розгром селянського повстанського руху. Закріплення українських земель між сусідніми державами: Польщею, Румунією, Чехословаччиною. Створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Статус УРСР у складі СРСР. Антиверсальський союз Веймарської Німеччини та радянської Росії. Мала Антанта. Рурська криза та її наслідки. Вашингтонська конференція. Її рішення. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. Позитивне значення й вади. Спроба перегляду повоєнних договорів. Становлення нової системи європейської безпеки. Локарнська конференція. Рейнський гарантійний пакт. Вдосконалення системи міжнародного гуманітарного права. Роззброєння. Пакт Бріана—Келлога. Діяльність Ліги Націй в 1920-ті рр. Джерела нестабільності у світі.	Чому?», «Якою мірою особистість Михайла Грушевського визначила характер Української революції?», «Чи можна стверджувати, що більшовики відновили Російську імперію?». <i>Проведення</i> дебатів за темою, наприклад: «Чому застосування хімічної зброї це злочин проти людяності?», «Перша світова війна для українців: трагедія розколу чи поштовх до національного усвідомлення?», «Українські Січові Стрільці: важливий крок у формуванні української армії чи незначний епізод війни?», «Брестський мир: зрада національних інтересів чи вимушений крок заради збереження державності?», «Акт Злуки: символ єдності чи політична необхідність в умовах зовнішньої агресії?». <i>Симуляційні ігри:</i> «Переговори між представниками УНР та радянської Росії на початку конфлікту (чи могли бути досягнуті компроміси?)», «Засідання комітету з українізації однієї з гімназій (обговорення переходу на українську мову навчання, підготовки вчителів, пошуку підручників)», «Суд над Версальським договором: звинувачення та захист», «Засідання Ліги Націй з "українського питання"». <i>Групове обговорення</i> можливостей реалізації геополітичних інтересів Української Держави, УНР часів Директорії, ЗУНР. Самостійний <i>пошук</i> інформації та <i>здійснення порівняння</i> історичних фактів про розбудову української армії за УЦР, гетьманату, Директорії УНР та ЗУНР; про державотворчі процеси в УНР, Українській Державі, ЗУНР. <i>Порівняння</i> процесів розпаду Австро-Угорської та Османської імперій, умов договорів для різних країн
--	--	---

		за самостійно обраними критеріями. <i>Створення тематичної віртуальної виставки «Фотографії епохи».</i> <i>Метод сторітелінгу:</i> щоденник гімназистки з Києва в період зміни влади; лист додому від бійця УГА під час «Чортківської офензиви»; лист солдата про перший день після Комп'єнського перемир'я; листів членам родини, яка проживала на території Австро-Угорщини і після її розпаду опинилася розділеною новим кордоном; сторінки уявного щоденника мешканця / мешканки Києва / Львова в день проголошення Акта Злуки тощо.
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ II. СВІТ у 1920-ті рр. УКРАЇНЦІ В НОВИХ РЕАЛІЯХ ЖИТТЯ		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, висловлює думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>встановлює</i> вплив особистості на	Європа – перехід до мирного життя. Повоєнна криза. Пандемія грипу («іспанки»). Розширення виборчих прав. Фемінізм. Ветерани. Пацифізм. Поширення комуністичного руху. Ультраправі рухи. Фашизм. Українська політична еміграція. Франція. Політична нестабільність. «Національний блок». «Картель лівих». Уряд «національної єдності». Особливості економічного розвитку в 1920-ті рр. Велика Британія. Розширення колоніальних володінь. Відносини з домініонами. Реформи Ллойд Джорджа. Боротьба Ірландії за	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та України, встановлення їхнього взаємовпливу. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). <i>Виконання</i> хронологічних задач. <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «авторитаризм», «авторитарна модель модернізації»,

– історію [12 ГЮ 1.2.1-2]; – <i>виявляє</i> тенденції розвитку суспільства, характерні для певної епохи / періоду [12 ГЮ 1.3.2-1]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>визначає</i> природні і соціальні чинники, що сприяли формуванню історико-географічних, економічних та етнічних регіонів, кордонів держав, встановленню торговельних відносин і міжетнічної взаємодії, розгортанню процесів глобалізації [12 ГЮ 2.2.1-1]; – <i>виявляє й оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, ідентифікує упереджені погляди та припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>виявляє</i> чинники, які впливають на інтерпретацію історичної та суспільної інформації [12 ГЮ 3.3.2-1]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі	незалежність. Перший лейбористський уряд. Консерватори при владі. Страйк 1926 р. Зрушення в економіці та повсякденному житті. США. Зміна статусу США у світі. «Нова демократія» Вудро Вільсона. Політичний курс Республіканської партії в 1920-ті рр. «Проспериті». Робітничий і демократичні рухи. «Сухий закон». Гангстери. «Мавпячий процес». Українська діаспора. Веймарська республіка. Опір виконанню Версальського договору. Окупація Рура. Гіперінфляція. Зародження нацизму. «Півний путч». Економічний розвиток у 1920-ті рр. «План Дауеса» і «план Юнга». Боротьба за скасування версальських обмежень. УСРР у складі СРСР у 1920-рр. Неп. «Коренізація» та її результати. Наслідки становлення одноосібної влади Йосипа Сталіна. Італія. «Переможена серед переможців». «Червоне дворіччя». Фіуме. Беніто Муссоліні. «Марш на Рим». Встановлення фашистського режиму. Іспанії. Наслідки Першої світової	«коренізація», «нова економічна політика (неп)», «фашизм», «чорносорочечники», «королівська диктатура», «примусова асиміляція», «санація», «сепаратистський рух», «нацизм (націонал-соціалізм)», «проспериті», «Півний путч», «договірна федерація», «"коренізація" ("українізація")», «колгосп», «хлібозаготівлі», «культ особи», «асиміляція», «східні креси», «осадництво», «гандизм», «панарабізм», «близькосхідна проблема»; <i>візуалізація</i> понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (наприклад, Йосип Сталін, Беніто Муссоліні, Томаш Масарик, Юзеф Пілсудський, Василь Липківський, Лесь Курбас, Микола Скрипник, Микола Хвильовий, Михайло Волобуєв, Олександр Шумський, Міклош Горті, Фердінанд І, Олександр Стамболійський, Олександр І Карагеоргієвич, Мігель Прімо де Рівера, Антоніу де Олівейра Салазар, Карл Густав Маннергейм, Кемаль Ататюрк, Реза-шах Пехлеві, Сунь Ятсен, Чан Кайші, Магатма Ганді, Танака та інші) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу «Авторитарні режими в
--	---	---

– їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>висловлює</i> аргументовану думку щодо різних аспектів громадсько-політичного життя в Україні та світі [12 ГЮ 6.3.1-3]; – <i>прогнозує</i> розвиток історичних і суспільних явищ та процесів [12 ГЮ 6.3.1-4].	війни. Республіка Ріф у Марокко. Криза 1921 р. Диктатура Прімо де Рівери. Португалія. Перша Португальська Республіка. Португальська революція (1926 р.). Реформи Салазара. Чехословацька республіка: особливості політичного та економічного розвитку. Томаш Масарик. Боротьба українців Закарпаття за реалізацію права на автономію. Становлення Другої Речі Посполитої. Проблема кордонів. Діяльність УВО. Антипольське повстання 1922 р. в Галичині. Реформи 1920-х рр. Державний переворот 1926 р. Режим «санації». Українська партія, організації, кооперативний рух. Українська греко-католицька церква. Політика польської влади на Волині. Королівство Румунія. «Причорноморська мініімперія». Конституція 1923 р. Спроба демократизації. Українські політичні партії. Татарбунарське повстання. Угорщина – монархія без короля. Режим Міклоша Горті. «Травма Тріанона». Болгарія. Режим Александра	міжвоєнній Європі», «Неп та "коренізація" в УРСР», «Модернізація Ірану за Реза-шаха Пехлеві», «Зовнішня експансіоністська політика Японії». <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) міжнародних та політичних процесів зазначеного періоду, наприклад: «Італійський фашизм: ідеологія, прихід до влади, основні риси режиму», «Режим Міклоша Горті в Угорщині: авторитарність та націоналізм», «Причини, результати та наслідки нової економічної політики СРСР»; «Причини, масштаби та наслідки масового голоду 1921—1923 рр. в УСРР», «Реформи Атаатюрка та їхній вплив на різні сфери життя Туреччини». <i>Порівняння</i> методів встановлення авторитарних режимів в Італії та СРСР у 1920-ті рр. за самостійно обраними критеріями, створення комуністичної партії у країнах Європи із визначенням спільних та відмінних рис; розроблення політичних програм першого лейбористського уряду та консерваторів у 1920-х рр. у Великій Британії із визначенням ключових розбіжностей тощо. <i>Складання</i> порівняльної таблиці щодо політичного, економічного та культурного становища українців у складі УРСР, Румунії, Польщі та Чехословаччини в 1920-ті рр. <i>Створення</i> інфографіки щодо основних аспектів життя українців у Польщі: політичні партії, економічний розвиток, культурне життя, освітня ситуація, створення СРСР. <i>Аналіз</i> політичних карикатур з дослідженням настроїв у суспільстві, які вони відображали та як зображували відносини між державами.
--	---	---

	Стамболійського. Переворот 1923 р. Комуністичне повстання. Теракт у Софії. Становлення Королівства СХС. Югославія. Національна проблема. Скандинавські держави. Фінляндія і держави Балтії – становлення незалежності. Реформи Ататюрка в Туреччині. Основні аспекти «Близькосхідної проблеми». Панарабізм. Утворення арабських монархій. Іран на шляху модернізації. Реза-шах Пехлеві. Здобуття незалежності Афганістаном. Спроби модернізації. Втручання СРСР. Індія. Розгортання антиколоніальної боротьби. Гандизм. Акції громадської непокори. Японія. Спроба демократизації країни та її провал. Мілітаризація економіки, державних інституцій та суспільної свідомості населення. Зовнішня експансіоністська політика. Китай. «Рух 4 травня». Мілітаристи. Національна революція. «Північний похід». Боротьба за владу між Комуністичною партією Китаю (КПК)	<i>Метод сторітелінгу:</i> здійснення уявної екскурсії журналіста, який подорожує українськими землями у складі УРСР, Румунії та Польщі в 1927 р. з описом враження від побаченого, порівняння умов життя людей у різних регіонах. <i>Написання</i> оповідання про життя у США в епоху «проспериті»; листа від імені шахтаря, який брав участь у загальному страйку 1926 р. у Великій Британії та відчув на собі його наслідки; розповіді єврейської родини, яка жила в Німеччині в 1920-ті рр., українського селянина про 1920-ті рр. <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад: «Томаш Масарик та його роль у розвитку Чехословаччини», «Проблема кордонів Другої Речі Посполитої та її вплив на міжнародні відносини», «Замах на Симона Петлюру та суд над його вбивцею». <i>Групове обговорення:</i> «Які уроки історії українських земель у складі різних держав у 1920-х рр. є важливими для розуміння сучасної України та її відносин із сусідніми країнами?». <i>Написання</i> есе: «Розділена нація: досвід українців 1920-х рр.», «Вплив політики держав на національну ідентичність українців у 1920-х рр.», «Версальський договір як чинник нестабільності в Європі», «"Мавпячі процеси" у США», «Життя у Веймарській республіці: голоси різних верств населення», «"Півний путч" 1923 р.: спроба державного перевороту чи політична авантюра?», «Колоніальна політика європейських держав, її вплив на формування "близькосхідної проблеми"», «У чому полягає унікальність гандизму як методу антиколоніальної боротьби?», «Чи актуальна ідея
--	---	---

	і Гомінданом. Втручання СРСР у події Китаї. Конфлікт на Китайсько-Східній залізниці. Українська громада на Далекому Сході та Маньчжурії. Латинська Америка: протиборство демократичних сил і диктаторських режимів. Тенентиський рух. Реформи і боротьба за економічну незалежність. Українська діаспора.	ненасильницького опору в сучасному світі?». <i>Заповнення Т-таблиці:</i> «Королівство СХС: чинники об'єднання та міжнародного напруження», «Внутрішні та зовнішні чинники політичної нестабільності у Веймарській республіці». <i>Створення</i> віртуальних екскурсій, наприклад: екскурсія Римом часів Муссоліні, радянським містом епохи непу. <i>Створення</i> історичних листівок або поштових марок, які розкривають сутність історичних процесів цього періоду. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми, наприклад: «Чому Італія, будучи переможницею у Першій світовій війні, відчувала себе "переможеною серед переможців"»?», «Чому нейтралітет Іспанії у Першій світовій війні не запобіг внутрішній кризі?», «Чи були реформи Салазара благом для Португалії?», «Чи існувала можливість об'єднання українських земель в єдину незалежну державу в 1920-х рр.?», «Чому цього не сталося?», «Як Перша світова війна змінила міжнародний статус Сполучених Штатів Америки? Які нові можливості та виклики постали перед країною?», «Які уроки можна винести з історії Веймарської республіки для сучасних демократичних держав?», «Чи можуть економічні кризи призводити до політичної радикалізації суспільства?». <i>Проведення</i> дебатів за темою, наприклад: «Голод 1921—1923 рр.: наслідок політики чи природне лихо?», «Створення СРСР: закономірність чи випадковість історичного процесу?», «Становлення одноосібної влади Йосипа Сталіна в СРСР: неминучість чи результат особистих амбіцій?».
--	--	---

		«Політика "коренізації" в УРСР у 1920-х рр.: спроба розвитку української культури чи інструмент більшовицької влади?», «Неп в УРСР: тимчасовий відступ чи необхідний етап для встановлення тоталітарного режиму?», «Українська еміграція в 1920-х рр.: вимушений крок чи свідомий вибір?», «Британська імперія в 1920-х рр.: розквіт чи занепад?», «Чи була Веймарська республіка приречена на крах від самого початку свого існування?». <i>Симуляційна гра:</i> «Засідання Раднаркому щодо запровадження непу або "українізації"». <i>Рольова гра</i> «Переговори між державами» (наприклад, щодо кордонів або економічної співпраці)». <i>Інтерактивна гра</i> «Що було б, якби...?». <i>Написання</i> листа в майбутнє від імені сучасного громадянина Туреччини Кемалю Ататюрку про його історичну спадщину. <i>Написання</i> оповідання. «Покликання сатяграхи» (про людину, яка під впливом ідей М. Ганді відмовляється від насильства та приєднується до акцій громадянської непокорі), «Полум'я 4 травня» (про студента, який брав участь в русі «4 травня» у Китаї та боровся за майбутнє країни), «Соляний похід: хода до свободи» (розповідь про символічну акцію громадянської непокорі в Індії та її вплив на політику Великої Британії). <i>Розроблення</i> дослідницьких проєктів, наприклад: «Тенентиський рух у Бразилії: вимоги та методи боротьби?», «Дві дороги до майбутнього Китаю (різні бачення майбутнього Китаю, які представляли КПК
--	--	---

		та Гоміндан)». <i>Створення історичних листівок або поштових марок, які розкривають сутність історичних процесів цього періоду.</i> <i>Розроблення підкасту: «Мрія про єдиний арабський світ», «Магатма Ганді: сила ненасильства» тощо.</i>
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ III. ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ У РІЗНИХ ДЕРЖАВАХ. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ		
Учень / учениця: – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>оцінює</i> якість громадського простору закладу освіти, свого населеного пункту за самотійно сформульованими (конкретизованими) критеріями [12 ГЮ 2.3.1-1]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, <i>ідентифікує</i> упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну і історичну інформацію (за самотійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси	Найважливіші досягнення науки і техніки, їхній вплив на суспільні зміни та повсякденне життя людей. Дослідження полюсів Землі. Відмінності повсякденного життя українців у різних державах. «Ревучі двадцяті». Основні ідеї й течії модернізму та абстрактного мистецтва. Роль українських митців у формуванні нових стилів і напрямів мистецтва. Масова культура. Розвиток кінематографу. Становлення українського кінематографу. Олімпійський рух. Український спорт у 1920-ті рр.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні, встановлення їхнього взаємозв'язку. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «авангардизм», «втрачене покоління», «джаз», «масова культура», «модерн», «мюзикл», «олімпійський рух»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та

української та світової історії; визначає їхні взаємовпливи [12 ГІО 4.1.3-2]; – обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2]; – пояснює взаємодію політичних, економічних, соціальних і культурних чинників у розвитку суспільства [12 ГІО 4.3.2-3]; – характеризує вплив технологій на життя людини та суспільства в минулому й тепер [12 ГІО 6.3.1-5].		обґрунтування відмінностей інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу: «Досягнення науки і техніки» тощо. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) міжнародних та політичних процесів зазначеного періоду (наприклад, «Ідеї й течії модернізму та абстрактного мистецтва», «Зародження і розквіт джазу» тощо). <i>Порівняння</i> основних ідей та художніх прийомів кубізму й футуризму в мистецтві 1920-х рр., відмінностей повсякденного життя українців у різних державах. <i>Створення</i> інфографіки: «Світло і рух 1920-х рр.: електрифікація та автомобілізація», «Золотий вік Голлівуда: розквіт кіноіндустрії», «Повоєнне повсякдення», «Мода 1920-х рр.» тощо. <i>Написання</i> оповідання: «Голос із нізвідки: історія радіоведучого, голос якого об'єднав мільйони слухачів (описує вплив радіо на формування громадської думки та розваги)». <i>Розроблення</i> дослідницьких проєктів, наприклад: «Ревучі двадцяті», «Форд-Т», «Підкорення повітря: від мрії до регулярних авіарейсів», «Кіно як інструмент пропаганди в 1920-х рр.: використання кінематографу для впливу на маси» тощо. <i>Розроблення</i> громадського проєкту щодо ознайомлення мешканців громади з досягненнями української науки та культури 1920-х рр. <i>Створення</i> віртуальної фотовиставки «Повсякдення українців у різних державах». <i>Аналіз</i> плакатів тієї епохи з визначенням мети
---	--	---

		створення, тематики, засобів впливу інформації на громадську думку й суспільні настрої. <i>Написання есе: «Світ модернізму 1920-х рр.: бунт проти академізму чи необхідний крок у розвитку мистецтва?», «Олімпійські цінності у світі 1920-х рр.: між спортивним духом та націоналізмом» тощо.</i> <i>Створення віртуальних виставок, наприклад: «Епоха німого кіно: великі майстри», «Афіни – коли все почалося: відродження Олімпійських ігор».</i> <i>Створення історичних листівок або поштових марок, які розкривають досягнення науки, техніки, найвідоміші твори мистецтва зазначеного періоду.</i> <i>Обговорення дискусійної проблеми, наприклад: «Чи був авангардний рух у мистецтві 1920-х рр. проявом справжньої інновації, чи лише епатажем та незрозумілим експериментом?», «Чи може мистецтво бути значущим, не відображаючи реальність?», «Якою є роль глядача у сприйнятті абстрактних творів?».</i> <i>Проведення дебатів за темою, наприклад: «Чи сприяли газети та журнали поширенню об'єктивної інформації, чи стали інструментом пропаганди та формування "правильної" думки?».</i>
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Узагальнення за рік		

11 КЛАС

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності, орієнтовні приклади
Назва змістової лінії, розділу, теми / тематики		
ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП		
Учень / учениця: – оцінює якість громадського простору закладу освіти, свого населеного пункту за самотійно сформульованими (конкретизованими) критеріями [12 ГЮ 2.3.1-1]; – оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – прогнозує розвиток історичних і суспільних явищ та процесів [12 ГЮ 6.3.1-4].	Україна під владою тоталітаризму: основні етапи. Геноцид. Русифікація (зросійщення). Формування сучасної території України.	Аналіз тексту параграфа підручника. Фронтальне / групове обговорення періодизації Новітньої історії України, завдань курсу Новітньої історії України. Створення квіток-асоціацій до термінів «геноцид», «русифікація (російщення)». Створення ментальної карти щодо тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України в 1929—1985 рр. Групова робота з опрацювання навчальних кейсів щодо джерельної бази дослідження Новітньої історії України. Формулювання та обґрунтування власного судження щодо взаємозв'язку між історією України та всесвітньою історією; між глобальними, державними й місцевими проблемами.
РОЗДІЛ І. УКРАЇНЦІ МІЖ «ВЕЛИКОЮ ДЕПРЕСІЄЮ» І «ВЕЛИКИМ ПЕРЕЛОМОМ». ГОЛОДОМОР. НАСТУП ТОТАЛІТАРИЗМУ І АВТОРИТАРИЗМУ У СВІТІ		
Учень / учениця: – пояснює особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – визначає тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – застосовує критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2];	«Велика депресія». Причини, прояви, масштаби, наслідки. Рецепти подолання: ліберальні, ультраправі та ультраліві альтернативи. «Новий курс» Франкліна Рузвельта. Ультраправі виступи у Франції та Великій Британії. Уряд Народного фронту у Франції. Прихід до влади нацистів у Німеччині.	Аналіз тексту параграфа підручника. Укладання опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. Співвіднесення даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. Створення інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій. Створення синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. Створення інтерактивних карт із розміщенням на них

– <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГІО 1.2.1-1]; – <i>встановлює</i> вплив особистості на історію [12 ГІО 1.2.1-2]; – <i>виявляє</i> тенденції розвитку суспільства, характерні для певної епохи / періоду [12 ГІО 1.3.2-1]; – <i>визначає</i> природні і соціальні чинники, що сприяли формуванню історико-географічних, економічних та етнічних регіонів, кордонів держав, встановленню торговельних відносин і міжетнічної взаємодії, розгортанню процесів глобалізації [12 ГІО 2.2.1-1]; – <i>досліджує</i> екологічні, економічні і демографічні проблеми, <i>пропонує</i> заходи щодо їх розв'язання [12 ГІО 2.2.1-2]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їхнього місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГІО 3.1.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями	Політична і соціально-економічна сутність нацизму. Нацистська расистська ідеологія та антисемітизм. Підготовка до війни. Зростання експансіоністських прагнень Італії та Японії. Утвердження тоталітарних режимів. Мілітаризація. Прояви «Великої депресії» на українських землях у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини. Урядова політика щодо українців. «Пацифікація» у Галичині. Активізація українського руху. Легальна і нелегальна боротьба. Організація українських націоналістів (ОУН). Інтегральний націоналізм. Україна у складі СРСР. Форсована індустріалізація. П'ятирічки. Розбудова військово-промислового комплексу. Прискорена підготовка до війни. Суцільна колективізація та опір їй. Голодомор – геноцид українського народу. Міжнародна реакція. Зусилля української діаспори донести світу правду про геноцид українців. Культ особи Йосипа Сталіна. Політичні процеси кінця 1920-х – початку 1930-х рр. Масові репресії.	додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виконання</i> хронологічних задач. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «розкуркулення», «Великий терор», «геноцид», «Голодомор», «депортація», «директивна економіка», «залежна територія», «культ особи», «п'ятирічка», «розстріляне відродження», «соціалістичне змагання», «соціалістичний реалізм», «сталінізм», «тоталітарна імперія», «чорна дошка», «інтегральний націоналізм», «Карпатська Січ», «пацифікація», «атентат», «авторитаризм», «авторитарна модель модернізації», «антисемітизм», «державне регулювання економіки», «комуністичний режим», «корпоративна держава», «нацизм (націонал-соціалізм)», «фондова біржа», «тоталітаризм»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (наприклад, Євген Коновалець, Степан Бандера, Адольф Гітлер, Едуард Даладьє, Франклін Рузвельт та
--	--	---

авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє та оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, <i>ідентифікує</i> упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>виявляє</i> чинники, які впливають на інтерпретацію історичної та суспільної інформації [12 ГЮ 3.3.2-1]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>верифікує</i> судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГЮ 4.2.1-1]; – <i>добирає</i> та <i>ш</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий	Згортання «українізації». «Розстріляне відродження». ГУЛАГ (ГУТАБ). Зміни в соціальній сфері. Конституція УРСР 1937 р.: порушення прав людини за ширмою декларованих свобод. «Великий терор» в Україні. Биківня, Вінниця, інші місця масових поховань жертв радянських репресій. Антирелігійна політика влади СРСР та її наслідки. «Самоліквідація» УАПЦ. Посилення російської експансії у сферах освіти, науки, мистецтва. «Культурна революція». Революція 1931 р. в Іспанії. Вибух громадянської війни. Формування «Нової держави» в Португалії. Антоніу де Олівейра Салазар. Латинська Америка: протиборотство демократичних сил і диктаторських режимів. США: політика «доброго сусіда». Війна Чако. Наростання нової хвилі антиколоніальної боротьби в Азії та Африці. «Соляний похід». Пошук союзників та орієнтирів.	інші) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо форсованої індустріалізації, результатів кампанії з розкуркулення, насильницької колективізації, масових репресій, антирелігійної політики СРСР, національно-демографічних змін тощо з підготовкою інфографіки, аналітичних звітів, узагальнюючих таблиць тощо; визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів політичних, соціально-економічних процесів зазначеного періоду. <i>Порівняння</i> особливостей суспільно-політичного життя радянської України в період 1921—1929 та 1929—1938 рр., особливостей суспільно-політичного життя українців у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини за критеріями, визначеними вчителем / вчителькою. <i>Проведення</i> «мозкового штурму»: «Якими були довгострокові наслідки "Великої депресії"»?», «Які виклики стояли перед Британською імперією в міжвоєнний період?», «Які чинники сприяли політичній нестабільності у Франції в 1930-х рр.?» тощо. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на
--	---	---

апарат історії та соціальних наук [12 ГІО 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГІО 4.3.1-2]; – <i>узагальнює</i> контраверсійні судження та оцінки минулого, сучасних суспільних процесів для формулювання власних висновків і аргументації [12 ГІО 4.3.2-2]; – <i>виявляє</i> у пропонуваніх для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і пропонує способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1]; – <i>висловлює</i> аргументовану думку щодо різних аспектів громадсько-політичного життя в Україні та світі [12 ГІО 6.3.1-3]; – <i>прогнозує</i> розвиток історичних та суспільних явищ і процесів [12 ГІО 6.3.1-4].		населення. <i>Аналіз</i> різних точок зору істориків на діяльність ОУН та її ідеологію. <i>Складання</i> переліку запитань істориків, що досліджує інтегральний націоналізм. <i>Формулювання</i> висновків та <i>створення</i> аргументів на підкріплення власної точки зору щодо контраверсійних питань і оцінки минулого. <i>Написання</i> листа один одному членів родини, які опинилися по різні боки барикад під час громадянської війни в Іспанії, листа робітника про ентузіазм та труднощі перших будівельників індустріалізації, листа від імені розкуркуленого українського селянина; листа від імені людини, заарештованої під час «Великого терору» тощо. <i>Порівняння</i> із визначенням спільних і відмінних рис авторитаризму та тоталітаризму; італійського фашизму, німецького нацизму, соціалізму в СРСР. <i>Створення</i> віртуальної виставки, присвяченої пам'яті митців «розстріляного відродження», «Історія однієї фотографії: розповідь про долю жінки з відомої фотографії "Мати-мігрантка" Доротеї Ланж». <i>Створення</i> підкасту: «Риси авторитарних режимів у Центрально-Східній Європі», «ГУЛАГ / ГУТАБ». <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад: «Роль пропаганди та цензури в укріпленні тоталітарних режимів», «Сталінська Конституція СРСР: декларування прав та реальний стан речей». <i>Створення</i> колажу: «Візуальне відображення ключових ознак тоталітаризму». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Пам'ять про Голодомор: уроки історії для сучасності», «Ціна індустріалізації України: чи були виправдані зусилля і жертви?».
--	--	--

		«Культура під контролем: чи можлива творчість без свободи?», «Чому демократичні інститути виявилися вразливими перед загрозою авторитаризму в 1930-х рр.?», «Особистість лідера та її вплив на формування тоталітарної держави (на прикладі однієї з країн)». <i>Проведення верифікації запропонованого судження з пошуком та використанням декількох джерел.</i> <i>Обговорення дискусійної проблеми:</i> «Чи можна кваліфікувати Голодомор як геноцид?». <i>Аргументація власної позиції:</i> «Чому радянська влада так довго замовчувала правду про Голодомор? Які наслідки цього замовчування?», «Якими були основні причини "Великого терору" в Україні?», «Чому, незважаючи на значні темпи індустріалізації, рівень життя більшості населення України залишався низьким?», «Якою є роль пропаганди в тоталітарному режимі? Наведіть приклади з історії України 1930-х рр.», «Чи забезпечувала сталінська Конституція реальний захист прав національних меншин в УРСР?». <i>Симуляційна гра:</i> «Засідання в УРСР редакції обласної газети або літературного журналу 1930-х рр.». <i>Проведення дебатів:</i> «Статус УСРР / УРСР у складі тоталітарної імперії СРСР: залежна територія чи рівноправна союзна республіка?», «Сталінська Конституція: декларація прав людини чи інструмент пропаганди?», «Чи є загроза тоталітаризму актуальною сьогодні?», «Чи можна було зупинити прихід нацистів до влади?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		

РОЗДІЛ II. УКРАЇНА В УМОВАХ НАРОСТАННЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>встановлює</i> вплив особистості на історію [12 ГЮ 1.2.1-2]; – <i>виявляє</i> тенденції розвитку суспільства, характерні для певної епохи / періоду [12 ГЮ 1.3.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність дотримання	Вплив світової економічної кризи на міжнародні відносини. Руйнування Версальсько-Вашингтонської системи. Ліга Націй в умовах наростання воєнної небезпеки. Утворення вогнищ війни на Далекому Сході. Консолідація сил агресії. Вісь «Берлін–Рим–Токіо». Антикомінтернівський пакт. Позиція провідних держав щодо громадянської війни в Іспанії. Перемога Франциска Франко. Початок війни Японії проти Китаю. Політика «умиротворення» агресора. Задоволення територіальних претензій Німеччини: «аншлюс» Австрії та Мюнхенська угода. Політика СРСР підштовхування до війни. «Українське питання» і «українська карта» напередодні Другої світової війни. Підпільна діяльність Організації українських націоналістів (ОУН). Актенти. Варшавський та Львівський судові процеси. Концтабір у Березі Картузькій. Ревіндикація. Знищення КПЗУ.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні зі встановленням їхніх взаємозв'язків. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Виконання</i> хронологічних завдань. <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «інтегральний націоналізм», «Карпатська Січ», «пацифікація», «атентат», «русини», «український націоналістичний рух»; «ревіндикація», «аншлюс», «вісь», «Мюнхенська змова», «політика "умиротворення агресора"», «Судетська проблема»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, сенканів, «хмаринок слів», моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (Євген Коновалець, Степан Бандера) із
---	---	--

прав людини в громадському просторі, розпізнає їх порушення і дискримінацію [12 ГІО 2.3.2-2]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГІО 3.1.1-1]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГІО 3.2.1-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, <i>ідентифікує</i> упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГІО 3.3.1-1]; – <i>оцінює</i> джерела відповідно до заданих критеріїв для встановлення їхньої автентичності [12 ГІО 3.3.1-1]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГІО 4.1.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГІО 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГІО 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>ш</i> різноманітну інформацію <i>щодо</i> важливих	Проголошення автономії Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини. Перший Віденський арбітраж. Вибори до Сойму. «Карпатська Січ». Участь ОУН у розбудові держави. Проголошення незалежності Карпатської України. Угорська агресія та опір їй. Красне поле. Підготовка СРСР до воєнного вторгнення в Європу. Місце України в радянських воєнних планах. Збройні конфлікти СРСР та Японії на Далекому Сході (Хасан, Халхін-Гол). Англо-франко-радянські переговори 1939 р. Радянсько-німецький пакт про ненапад («пакт Молотова–Ріббентропа») та його наслідки для світу.	обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та прояви українського національного руху; передумови формування та змісту теорії «інтегрального націоналізму»; причини, сутність та наслідки процесів політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду, причини та наслідки провалу проекту системи колективної безпеки (Східного пакту), англо-франко-радянських переговорів у Москві. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу політики «умиротворення агресора». <i>Підготовка</i> презентацій про причини кризи Версальсько-Вашингтонської системи; основні досягнення й невдачі Ліги Націй; створення осі «Берлін–Рим–Токіо»: основні етапи та угоди. <i>Проведення</i> «мозкового штурму»: наслідки політики «невтручання» провідних держав у громадянську війну в Іспанії; наслідки аншлюсу Австрії та Мюнхенської угоди для Чехословаччини та Європи тощо. <i>Аналіз</i> різних точок зору істориків на діяльність ОУН та її ідеологію. <i>Складання</i> переліку запитань науковцю, що досліджує інтегральний націоналізм. <i>Порівняння</i> з визначенням спільного та відмінного: ідеологічних основ режимів у Німеччині, Італії та Японії; мотивів СРСР та Німеччини при укладенні
---	---	--

суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2]; – доцільно <i>застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГІО 4.3.1-1]; – <i>пояснює</i> взаємодію політичних, економічних, соціальних і культурних чинників у розвитку суспільства [12 ГІО 4.3.2-3]; – <i>виявляє</i> у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і пропонує способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]; – <i>ідентифікує</i> прояви дискримінації та утисків [12 ГІО 5.3.2-1].		пакту про ненапад; зовнішньополітичних цілей СРСР і західних держав напередодні Другої світової війни, цілей Великої Британії, Франції та СРСР на переговорах 1939 р.; причин Першої та Другої світових воєн тощо. <i>Аналіз</i> пропагандистських плакатів різних країн щодо цілей та методів пропаганди. <i>Прогнозування</i> впливу на суспільну думку. <i>Підбирання</i> та <i>аналіз</i> художніх фільмів, що відображають цей історичний період. <i>Створення</i> підкасту: «Ліга Націй: уроки історії», «Чи можна було уникнути Другої світової війни?», «Хто несе головну відповідальність за розв’язання Другої світової війни?», «Якби Другої світової війни не сталося: альтернативний розвиток ХХ ст.». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Інтегральний націоналізм: за і проти»; «Якби я був / була лідером Карпатської України, які заходи вжив / вжила для зміцнення її становища?», «Роль міжнародних (інтернаціональних) бригад у громадянській війні в Іспанії», «Основні етапи та наслідки японсько-китайської війни» (чи була ця війна початком Другої світової війни), «Вплив радянських поставок сировини на військову могутність нацистської Німеччини» тощо. <i>Створення</i> колажу: «Парадокси історії: співпраця ідеологічних ворогів напередодні війни». <i>Створення</i> віртуальної фотовиставки, що ілюструє епоху. <i>Створення</i> буктрейлера щодо презентації книги про передумови Другої світової війни. <i>Підготовка</i> журналістського репортажу, який
---	--	--

		висвітлює події «аншлюсу» Австрії, розчленування Чехословаччини, японсько-китайської війни, громадянської війни в Іспанії або інших подій. <i>Написання</i> оповідання про долю уявного представника Польщі або країн Балтії, які стали жертвами Пакту про ненапад між СРСР та Німеччиною; про життя пересічної людини в умовах зростаючої напруженості. <i>Пошук та підготовка</i> узагальненої інформації щодо готовності Червоної армії до війни з Німеччиною. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Якими могли б бути наслідки, якби Карпатській Україні вдалося зберегти незалежність?», «Чому Ліга Націй виявилася безсилою перед японською агресією в Маньчжурії?», «Чому Версальська система не змогла забезпечити тривалий мир у Європі?», «Чому Німеччина, Італія та Японія об'єдналися в агресивний блок? Які спільні інтереси вони мали?», «Чому англо-франко-радянські переговори 1939 р. завершилися безрезультатно?». <i>Симуляційна гра:</i> «Інтерв'ю з Євгеном Коновальцем, Августином Волошиним або іншою ключовою фігурою того періоду», «Засідання Ліги Націй з виступами на ньому представників країн, які стали жертвами агресії». <i>Проведення</i> дебатів: «Чи були методи ОУН виправданими в умовах 1930-х рр.?», «Чи була політична еміграція єдиним виходом для західних українців у 1930-х рр.?», «Чи була світова економічна криза головною причиною зростання напруженості у світі наприкінці 1930-х рр.?», «Чи могла міжнародна
--	--	---

		спільнота зупинити агресію на ранніх етапах?», «Чи була японська експансія неминучою з огляду на внутрішні проблеми Японії та міжнародну ситуацію?». <i>Створення плакату думок:</i> «Можливі альтернативні шляхи боротьби за національні права українців у 1930-х рр. на західноукраїнських землях», «Можливі альтернативні сценарії розвитку подій на Закарпатті в 1938—1939 рр.», «Антисемітизм та юдофобія в Німеччині напередодні Другої світової війни: причини, прояви, роль пропаганди». <i>Проведення підсумкової дискусії:</i> «Друга світова війна: випадковість чи закономірність історичного розвитку?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ III. ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА. УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР ВІЙНИ		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1];	Причини, характер, періодизація Другої світової війни. Характеристика періодів війни. Україна як один із театрів бойових дій. Напад Німеччини та СРСР на Польщу. Українці в польській армії. Реакція українства на початок війни і радянську агресію. Український національно-визвольний рух на початку війни. Розкол в ОУН. «Дивна війна». Загарбання Німеччиною Данії та Норвегії. Розгром Нідерландів, Бельгії, Франції.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій під час Другої світової війни. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій Другої світової війни у світі та Україні. <i>Визначення</i> періодів Другої світової війни та пояснення її критеріїв. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою).

– <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>виокремлює</i> етапи історичних процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та ш інформаційні маніпуляції й пропаганду, ідентифікує упереджені погляди і припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними	Режим Віші. Повітряна війна над Англією. «Зимова війна». Загарбання СРСР держав Балтії. Агресія проти Румунії. Приєднання Північної Буковини і Південної Бессарабії до УРСР. «Радянізація / советизація» 1939–1940 рр. Східної Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. Радянські воєнні злочини та депортації на новоприєднаних територіях. Суспільно-політичні настрої населення. Початок війни в Північній Африці. Загарбання Югославії та Греції. Завершення формування «осі». Передумови, причини і початок німецько-радянської війни. Україна в планах Німеччини та СРСР, Мобілізація ресурсів УРСР для потреб Червоної армії. «Тактика випаленої землі». Знищення політичних в'язнів, депортації німців та інших народів з території України. Інші злочини радянського режиму. Катастрофічні поразки Червоної армії в 1941–1942 рр. Окупація України	<i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «антигітлерівська коаліція», «Велика трійка», «Голокост», «"дивна війна"», «другий фронт», «колабораціонізм», «ленд-ліз», «нацистський "новий порядок"», «рух Опору», «воєнні злочини», «евакуація», «мобілізація», «остарбайтери», «похідні групи», «Праведники народів світу», «радянізація», «"чорносвітники"»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (Вінстон Черчилль, Дуайт Ейзенгауер, Амет-Хан Султан, Василь Герасименко, Василь Порик, Іван Багряний, Іван Кожедуб, Кузьма Дерев'янка, Олексій Берест, Олена Вітер, Олена Теліга, Сидір Ковпак, Тарас Бульба (Боровець), Степан Бандера, Андрій Мельник, Ярослав Стецько, Роман Шухевич, Кирило Осьмак та інші) із обґрунтуванням їхнього впливу на історичні процеси Другої світової війни: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу: «Зимова війна»,
---	--	---

критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>виявляє</i> у пропорованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і пропонує способи його захисту [12 ГЮ 5.1.3-1]; – <i>ідентифікує</i> прояви дискримінації та	військами Німеччини та її союзників. Похідні групи ОУН. Проголошення Акта відновлення Української Держави. «Поліська Січ». Перл-Гарбор. Вступ у війну США. Утворення антигітлерівської коаліції, її значення. Ленд-ліз. Бойові дії в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Особливості окупаційного режиму в різних країнах світу. Нацистський «новий порядок» в Україні. Розподіл України на окупаційні зони. Людина під час війни: стратегії виживання. Прояви співпраці з окупаційним режимом. Колабораціонізм. Остарбайтери. Військовополонені. Концтабори. Масове знищення окупантами мирного населення. Бабин Яр. Голокост. Геноцид ромів. Праведники народів світу в Україні. Рух Опору в країнах Європи: течії і напрями. Українська повстанська армія (УПА). Українсько-польське протистояння на Волині. Зміни в ідеології ОУН. Українська головна визвольна рада (УГВР).	Нюрнберзький і Токійський процеси над воєнними злочинцями. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) міжнародних і політичних процесів цього періоду: «Причини Другої світової війни (із зазначенням взаємозв'язків між ними)», «Процес формування і структура антигітлерівської коаліції», «Взаємодія фронтів антигітлерівської коаліції», «Причини й результати Голокосту та геноциду ромів, депортації кримськотатарського народу», «Причини та форми колабораціонізму в Україні під час німецької окупації», «Підсумки і наслідки Другої світової війни для України» тощо. <i>Виконання</i> хронологічних вправ: хронологічні та синхроністичні таблиці; визначення ключових подій. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо українського визвольного руху з визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Проведення</i> «мозкового штурму»: «Ключові події, що безпосередньо передували початку Другої світової війни», «Уроки "дивної війни" для сучасної оборони», «Причини катастрофічних поразок Червоної армії в 1941—1942 рр.», «Стратегічний перелом у Другій світовій війні», «Значення битви за Мідвей для війни на Тихому океані», «Наслідки політики "невтручання" США» тощо. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на населення. <i>Порівняння</i> з визначенням спільного та відмінного: характер Першої та Другої світових воєн; агресія
---	--	---

утисків [12 ГЮ 5.3.2-1]; – <i>тлумачить</i> основні поняття міжнародного гуманітарного права та його роль у захисті життя і людської гідності [12 ГЮ 6.3.2-1].	Радянський партизанський рух на території України. Українці у збройних силах країн антигітлерівської коаліції і держав «осі». Битва за Атлантику. Стратегічний перелом у ході війни. Бойові дії в 1943—1944 рр. Висадка англо-американських військ у Нормандії. «Килимові бомбардування» Німеччини. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників із території України (1942–1944 рр.). «Битва за Дніпро» та інші операції. Польові військкомати. «Чорносивитники». Відновлення тоталітарного радянського режиму в УРСР. Депортація кримськотатарського народу як злочин геноциду. Депортація інших етносів Криму. Перший з'їзд народних комітетів Закарпатської України. Закарпатська Україна — створення плацдарму впливу СРСР у Центрально-Східній Європі. Антифашистські повстання. Червона армія в Центрально-Східній Європі.	СРСР проти сусідів з агресією Німеччини; прояви спротиву Югославії та Греції німецькій агресії; особливості окупаційних режимів у різних країнах (наприклад, у Західній Європі та на Сході); особливості рухів Опору в окупованій Франції та окупованій Україні, у розвитку радянського і націоналістичного руху Опору в Україні тощо. <i>Підбирання та аналіз</i> художніх фільмів, що відображають цей історичний період. <i>Створення</i> підкасту: «Чи можна виправдати колабораціонізм в умовах окупації?» та ін. <i>Моделювання</i> стратегії виживання цивільного населення під час війни на основі аналізу уривків із особистих щоденників. <i>Аналіз</i> вислову Вінстона Черчилля: «Якою б не була війна, вона завжди починається в головах людей». Як це стосується причин Другої світової війни? <i>Написання</i> листа зі спогадами людини, яка переховує євреїв під час Голокосту. <i>Створення</i> тематичної віртуальної фотовиставки: «Лондон під час "Битви за Англію"», «Радянські військовополонені: свідчення про гуманітарну катастрофу», «Війна в пустелі», «Висадка в Нормандії: масштаб операції», «Камікадзе» тощо. <i>Написання</i> репортажу для тогочасної газети з Лондона під час «Битви за Англію» або «Битви за Атлантику», відобразивши настрої населення. <i>Пояснення</i> різниці між «локальним конфліктом» та «світовою війною» на прикладах періоду кінця 1930-х рр. <i>Написання</i> короткого оповідання про переживання
--	--	---

	Українці в Червоній армії. Розгром і капітуляція нацистської Німеччини та її союзників у Європі. Атомні бомбардування Хіросіми та Нагасакі. Вступ СРСР у війну на Далекому Сході. Розгром і капітуляція Японії. Нюрнберзький і Токійський процеси над воєнними злочинцями. Внесок українського народу в перемогу над нацистською Німеччиною та її союзниками. Український вимір війни: людські, матеріальні втрати. «Українське питання» на Ялтинській і Потсдамській конференціях «Великої трійки».	«килимового бомбардування» жителем одного з міст та описом стратегій виживання. <i>Розроблення освітніх проєктів (наприклад):</i> «Вплив технологічного прогресу на характер Другої світової війни», «Роль танкових військ та артилерії у результатах битв на Східному фронті», «Праведники народів світу», «Людина під час війни: вибір і виживання», «Трагедія та уроки Перл-Гарбора», «Мангеттенський проєкт і процес створення атомної бомби». <i>Виконання дослідницьких проєктів:</i> «Трагедія Бабиного Яру з точки зору міжнародного гуманітарного права», «Жінки у війні», «Тематика Другої світової війни в рок-музиці», «Історія моєї родини в Другій світовій війні», «Образ ворога в пропаганді воюючих сторін», «Друга світова в російській пропаганді: міфи та фальсифікації» тощо. <i>Створення інфографіки:</i> «Український вимір війни: людські та матеріальні втрати України в Другій світовій війні», «Рух Опору в Україні в роки Другої світової війни», «Азійсько-Тихоокеанський театр Другої світової війни». <i>Написання есе-роздуму:</i> «Уроки Другої світової війни для сучасної України в контексті російської агресії», «Уроки Голокосту: чому ми маємо пам'ятати?», «Стратегічний перелом у ході війни: яка битва була найважливішою і чому?», «Спадщина Другої світової війни: як вона сформувала сучасний світ?». <i>Створення мультимедійної презентації (наприклад):</i> «Програма ленд-лізу: акт благодійності чи прагматичний крок?», «Завершення війни у Європі в
--	---	--

		1944—1945 рр.», «Довгострокові наслідки атомних бомбардувань для Японії та світу», «Злочини окупаційної політики Японії». <i>Створення</i> буктрейлера щодо презентації книги про результати Другої світової війни. <i>Написання</i> короткого виступу від імені представника Литви / Латвії / Естонії, який звертається до Ліги Націй з приводу радянської окупації. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми (наприклад): «Яка роль ідеологій (нацизму, фашизму, мілітаризму) у розв’язанні Другої світової війни?», «Чому Велика Британія та Франція оголосили війну Німеччині, але не спромоглися надати значної допомоги Польщі?», «Чому міжнародна спільнота не змогла ефективно відреагувати на радянську агресію проти Фінляндії та Балтійських держав?», «Чому польські та українські історики по-різному трактують Волинську трагедію?», «У чому полягав вплив Другої світової війни на розвиток української культури та мистецтва?», «Мотивація вчинків українських Праведників народів світу: що спонукало їх до героїзму?». <i>Проведення</i> дебатів за темою (наприклад): «Чи є уроки історії про передумови Другої світової війни актуальними сьогодні?», «Чи могли союзники відкрити другий фронт раніше? Що вважати другим фронтом?», «Чи було застосування атомної бомби проти Японії виправданим?», «Чи могла міжнародна спільнота зупинити або локалізувати агресію на ранніх етапах?», «Хто несе головну відповідальність за розв’язання Другої світової війни?».
--	--	---

		«Колабораціонізм в Україні: зрада національних інтересів чи вимушений вибір в умовах окупації?». <i>Симуляційна гра:</i> «Засідання "Великої трійки"». <i>Виконання творчого завдання:</i> написання короткого опису життя солдата в Північній Африці, акцентуючи увагу на кліматичних умовах; написання діалогу між двома мешканцями європейського міста, які обговорюють прихід радянських військ; створення щоденника учасника північного конвою союзників. <i>Створення</i> «випуску газети» часів війни, відобразивши ключові події та настрої.
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ IV. УКРАЇНА І ТВОРЕННЯ ПОВОЄННОГО СВІТУ. «ХОЛОДНА ВІЙНА»		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ та процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>виокремлює</i> етапи історичних	Характеристика Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Організація Об'єднаних Націй, Україна – співзасновниця ООН. Мирні договори із союзниками Німеччини. Зміни кордонів. Репарації. Депортації. Встановлення кордонів УРСР із сусідніми державами. Переміщені особи з України. Репатріація. Неповерненці. Депортація за «обміном населення» між УРСР та Польською Народною Республікою (1944–1946 рр.). Операція «Вісла». Початок «холодної війни». Створення атомної і водневої бомб у СРСР. Початок деколонізації. Вплив на	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій часів «холодної війни». <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій «холодної війни» у світі та Україні. <i>Виконання</i> хронологічних завдань. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «ждановщина», «лисенківщина», «операція "Захід"»,

процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності в джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, <i>ідентифікує</i> упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1];	процес СРСР і США. Формування ключових регіональних конфліктів другої половини ХХ ст. Включення Центрально-Східної Європи до сфери впливу СРСР. Утвердження комуністичних прорадянських режимів. Конфлікт Тіто—Сталін. Поділ Німеччини. Організація Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ), Північноатлантичного договору (Північноатлантичний альянс, НАТО) та Організації Варшавського договору (ОВД). Закріплення біполярності світу. Комуністична експансія в Азії. Перемога комуністів у громадянській війні в Китаї. Проголошення Китайської Народної Республіки (КНР). Корейська війна 1950–1953 рр. Утворення Демократичної Республіки В'єтнам. Війна в Індокитаї (1946—1954 рр.). Повоєнна розруха. Відбудова Європи. Бреттон-Вудська фінансова система. «План Маршалла». УРСР. Відбудова: джерела та ресурси (праця мобілізованих, військовополонених, репатріантів, в'язнів ГУЛАГу). Масовий голод 1946–1947 рр.	«операція "Вісла"», «спецпоселення», «біполярний (двополюсний) світ», «доктрина», «конфронтація», «соціалістичний табір», «"холодна війна"»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейзера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. Робота з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби із обґрунтуванням їхнього впливу на історичні процеси «холодної війни»: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу процесу деколонізації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) міжнародних і політичних процесів зазначеного періоду, наприклад: «Ялтинсько-Потсдамська система», «Соціалістичний табір: внутрішня структура та залежність від СРСР» тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо радянізації західних областей УРСР; національно-визвольного руху в 1944–1950-х рр. на території України; ідеологічних інтерпретацій перемоги над нацизмом тощо з підготовкою інфографіки, аналітичних звітів, узагальнюючих таблиць, визначення відмінностей інтерпретацій. <i>Проведення</i> «мозкового штурму»: «Які інструменти СРСР використовував для встановлення контролю над країнами Центрально-Східної Європи?».
--	--	---

– <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно</i> застосовує поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>виявляє</i> у пропонуваніх для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГЮ 5.1.3-1]; – <i>тлумачить</i> основні поняття міжнародного гуманітарного права та його роль у захисті життя і людської гідності [12 ГЮ 6.3.2-1].	Посилення проявів «культу особи» Йосипа Сталіна в УРСР. «Ждановщина» в Україні. Кампанії боротьби проти «українських буржуазних націоналістів» і «безрідних космополітів». «Радянізація / совєтизація» західних областей УРСР. Спроба ліквідації Української греко-католицької церкви. Вибори 1946—1947 рр. «Велика блокада». Операція «Захід». Національно-визвольний рух у 1944—1950-х рр. на території України. Оунівський рух в еміграції. Особливості розвитку культури. Повсякденне життя населення України в повоєнні часи: стратегії виживання. Зміни в суспільній свідомості.	<i>Аналіз</i> політичних карикатур із дослідженням настроїв у суспільстві, які вони відображали. <i>Порівняння</i> з визначенням спільного та відмінного: принципів Версальсько-Вашингтонської та Ялтинсько-Потсдамської систем; причин і наслідків громадянської війни в Китаї та Корейської війни. <i>Аналіз</i> пропагандистських плакатів різних країн щодо цілей та методів пропаганди. <i>Прогнозування</i> впливу на суспільну думку. <i>Підбирання</i> та <i>аналіз</i> художніх фільмів, що відображають цей історичний період. <i>Створення</i> інфографіки, що показує структуру ООН та її основні органи. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів: «Роль жінок у повоєнній відбудові України», «Обличчя відбудови». <i>Сторітелінг</i>: написання листа від імені українського селянина / робітника / представника інтелігенції про життя та побут у повоєнній Україні тощо. <i>Розроблення</i> буклета для «залучення інвестицій» у повоєнну державу Європи (на вибір), підкреслюючи її потенціал та досягнення. <i>Створення</i> підкасту: «Народження "холодної війни": основні події та доктрини», «"План Маршала" та його роль у повоєнній відбудові Європи». <i>Моделювання</i> стратегії виживання цивільного населення під час регіональних воєн. <i>Створення</i> віртуальної фотовиставки: «Обличчя "холодної війни"», «Блокада Західного Берліну», «Операція "Вісла"», «УПА в боротьбі проти радянської окупації» тощо з поясненням вибору
--	---	---

		експонатів. <i>Аналіз</i> джерел про початок «холодної війни». Чи можна стверджувати, що промова В. Черчилля запустила «холодну війну»? <i>Створення</i> записів в особистому щоденнику людиною, яка живе під час блокади Західного Берліну. <i>Розроблення</i> освітніх проєктів (наприклад): «Участь СРСР у Корейській війні», «Становлення біполярного світу», «Протистояння розвідок: невидимий фронт "холодної війни"» тощо. <i>Створення</i> мультимедійної презентації (наприклад): «Громадянська війна в Китаї. Перемога комуністів», «Битва за Дьєнб'єнфу», «Масовий голод 1946–1947 рр. в Україні». <i>Створення</i> колажу: «"Холодна війна": гарячі точки на карті світу». <i>Створення</i> пропагандистського плакату НАТО / ОВД із подальшим обговоренням у класі. <i>Написання</i> есе-роздуму: «Репатріації та депортації після Другої світової війни: необхідне зло чи несправедливість?», «Від Ялти до "залізної завіси": чи був поділ Європи неминучим після Другої світової війни?», «Ленд-ліз та "план Маршалла": економічна допомога чи інструменти геополітичного впливу?», «Доля переміщених осіб з України: між поверненням на Батьківщину та пошуком нового життя», «Операція "Захід": депортація як метод боротьби з національним опором», «Національно-визвольний рух в Україні у 1944–1950-х рр.: героїчна боротьба без шансів на успіх?», «Українська культура повоєнної
--	--	--

		добі: між ідеологічним тиском та творчими пошуками» тощо. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми (наприклад): «Чому виникла необхідність у створенні ООН, якщо існувала Ліга Націй? Які уроки були враховані?». <i>Проведення</i> дебатів за темою (наприклад): «"План Маршалла": акт економічної допомоги чи інструмент політичного впливу?», «Ялтинсько-Потсдамська система: гарант миру чи зародок майбутніх конфліктів?», «Чи було рішення про постійних членів Ради Безпеки ООН із правом вето справедливим?», «Чи можна було уникнути "холодної війни"?», «Чи можна вважати повоєнну відбудову України успішним проєктом? Які критерії успіху ви б використали?», «Формування західного кордону УРСР: реалізація геополітичних прагнень СРСР чи прагнення українського народу до об'єднання?», «Якою мірою ентузіазм і самовіддана праця були головним рушієм відбудови, а якою – адміністративний тиск та ідеологічна пропаганда?», «Чи була боротьба з "космополітизмом" в Україні проявом антисемітизму?». <i>Рольова гра</i>: «Розв'язання питання про повоєнні кордони Польщі / Чехословаччини». <i>Створення</i> «випуску газети» часів «холодної війни» з новинами про події та пропагандою.
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ V. УКРАЇНА ТА СВІТ у 1960—1970-ті рр.		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди	Концепція постіндустріального (інформаційного) суспільства. Економічний розвиток країн Заходу та	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа.

– [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим й сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>виокремлює</i> етапи історичних процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1];	СРСР у другій половині ХХ ст. Науково-технічна революція (НТР). Освоєння космосу. Транснаціональні корпорації. Зростання ролі професійних фахівців і техніків. Перехід від виробництва товарів до виробництва послуг. Зміни у повсякденному житті. Інтеграційні процеси у Європі. Європейська економічна спільнота (СЕС). «Хрущовські надпрограми» і зміни в управлінні господарством. Початок формування залежності економіки СРСР від експорту енергоносіїв. Місце й роль УРСР в СРСР. Соціальний розвиток країн Заходу в другій половині ХХ ст. Політика зменшення соціальної нерівності. Феміністський рух. Шведська соціальна модель. Радянська соціальна модель. Зміцнення демократії на Заході після Другої світової війни: розширення прав людини. Тенденції повоєнного розвитку партійних систем. Повстання в таборах ГУЛАГу, роль українців. Хрущовська «відлига». Засудження «культу особи» Й.	<i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «відлига», «воєнно-промисловий комплекс», «десталінізація», «децентралізація управління», «дисидент», «лібералізація», «раднаргосп», «реабілітація», «"шістдесятники"», «маккартизм», «науково-технічна революція», «неоконсерватизм», «неолібералізм», «"економічне диво"», «"рейганоміка"», «соціальне ринкове господарство», «"тетчеризм"»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (наприклад, Дж. Кеннеді, К. Аденауер, М. Тетчер, М. Л. Кінг, Р. Рейган, А. де Гаспері, Ш. де Голль, Ф. Міттеран, М. Хрущов, А. Горська, І. Світличний,
--	--	--

– <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, <i>ідентифікує</i> упереджені погляди і припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2];	Сталіна. Десталінізація: зміст, ідеологічні обмеження. Реабілітація незаконно засуджених. Передача Кримської області до складу УРСР. Становище кримськотатарського народу в місцях депортації та його боротьба за повернення на батьківщину. Антирадянські виступи і революції 1950-х рр. у Центрально-Східній Європі. Кульмінація «холодної війни». Берлінська (1961 р.) та Карибська (1962 р.) кризи. Війна у В'єтнамі. «Празька весна». «Доктрина Брежнєва». Китайсько-радянський конфлікт. Розрядка та її зрив. Обмеження ядерних озброєнь. Антивоєнний рух США та Західної Європи. Рухи за громадянські права. Молодіжні виступи кінця 1960-х рр. Рух хіппі. Хвиля тероризму у Європі. Прояви етнонаціоналізму (проблеми Квебека, Ольстеру, «баскське питання»). Боротьба за права конфесійних, мовних і сексуальних меншин.	Л. Лук'яненко, Я. Стецько, В. Стус, В. Симоненко та інші) із обґрунтуванням їхнього впливу на історичні процеси: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу «рейганоміки», «тетчеризму». <i>Аналіз</i> промови М. Хрущова на XX з'їзді КПРС; листа українців політичних в'язнів у радянських таборих до ООН тощо. <i>Створення</i> «інформаційної бульбашки» типових радянських громадян, які отримують інформацію про події в Угорщині 1956 р. чи Чехословаччині 1968 р. тільки з офіційних радянських ЗМІ. <i>Проведення</i> підсумкової дискусії: «Чи був шанс СРСР перемогти в гонці систем зі США?». <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) міжнародних та політичних процесів зазначеного періоду, наприклад «Концепція постіндустріального (інформаційного) суспільства», «Рухи за громадянські права та молодіжні виступи», «Інтеграційні процеси у Європі. Створення ЄЕС», «Криза 1970-х рр.: причини, перебіг та наслідки для Західного світу» тощо. <i>Проведення</i> «мозкового штурму»: «"Вотергейтський скандал": ключові наслідки для США», «Які головні уроки боротьби з тероризмом, мафією та корупцією в Італії можуть бути корисними для сучасної України?» тощо. <i>Розроблення</i> слогана та реклами, що символізують ідеї «Нових рубежів» Джона Кеннеді. <i>Аналіз</i> політичних карикатур із дослідженням
--	---	--

– доцільно застосовує поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГІО 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГІО 4.3.1-2]; – <i>виявляє</i> у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1]; – <i>пояснює</i> способи реалізації та механізми захисту власних прав у демократичний і законний способи [12 ГІО 5.2.1-2]; – <i>оцінює</i> ідеології та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та їхню роль у розвитку демократичного суспільства [12 ГІО 6.1.2-2]; – <i>тлумачить</i> основні поняття міжнародного гуманітарного права та його роль у захисті життя і людської гідності [12 ГІО 6.3.2-1].	Падіння авторитарних режимів у Греції, Португалії та Іспанії у 1970-х рр. Утвердження принципів громадянського суспільства. «Шістдесятництво» в УРСР. Видатні постаті. Київський клуб творчої молоді «Сучасник». Зародження дисидентського руху. Антирежимні виступи. Продовження політики русифікації (зросійщення) України. Антирелігійні кампанії в СРСР. Суспільно-політичні настрої населення. Посилення репресій проти української інтелігенції. Каральна медицина. Гельсінський заключний акт. Дисидентський рух у країнах «соціалістичного табору». Українська гельсінська група (УГГ). Неосталінізм у СРСР та країнах «соціалістичного табору». Політико-ідеологічна криза. Конституція УРСР 1978 р. Вплив міжнародних процесів на ситуацію в Україні. Утвердження США як провідної держави «вільного світу». Маккартизм. «Нові рубежі». Рух афроамериканців США за	настроїв у суспільстві, які вони відображали. <i>Створення</i> порівняльної таблиці «Індустріальне суспільство vs. Постіндустріальне суспільство», «Німецьке та італійське "економічні дива"», «Угорська революція 1956 р. та "Празька весна" 1968 р.» за самостійно обраними критеріями. <i>Створення</i> допису в особистому щоденнику, який міг би зробити учасник ХХ з'їзду КПРС після доповіді М. Хрущова «Про "культ особи" і його наслідки», із подальшим обговоренням. <i>Створення</i> тематичної віртуальної виставки артефактів: «ГУЛАГ очима українців: історії виживання та спротиву». <i>Виконання</i> дослідницького проєкту: «Повсякденне життя населення УРСР у період "відлиги": між надіями на краще та реаліями радянської системи»; «Порівняння рівня життя міського та сільського населення УРСР у 1950—1970-ті рр.», «Продуктовий кошик» (перелік основних продуктів харчування та оцінка зміни в їхній доступності для населення УРСР у роки відбудови, «відлиги», «застою»), «Кінематограф, популярна музики, література в УРСР у 1960—1970-ті рр.». <i>Аналіз</i> пропагандистських плакатів різних країн щодо цілей та методів пропаганди. <i>Прогнозування</i> впливу на суспільну думку. <i>Підбирання</i> та <i>аналіз</i> художніх фільмів, що відображають цей історичний період. <i>Створення</i> підкасту: «Молодіжний бунт 1960-х рр.: хіппі, рок-н-рол та зміна цінностей», «Прояви етнонаціоналізму: голос меншин у прагненні
--	--	--

	громадянські права. Антивоєнний рух. Криза 1970-х рр. «Вотергейтський скандал». «Рейганоміка». Канада. Партійна боротьба. Акт про Конституцію 1982 р. Тенденції економічного розвитку. Зовнішньополітичний курс. Велика Британія в 1945—1979 рр. «Хвора людина Європи». Руйнування колоніальної імперії. «Тетчеризм». Війна з Аргентиною. Франція. Четверта республіка. Руйнування колоніальної імперії. Голлізм. Становлення П'ятої республіки. Розв'язання Алжирської проблеми. «Червоний травень» 1968 р. Будівництво «нового суспільства». Німецьке «економічне диво». Соціальне ринкове господарство. Німецька Демократична Республіка (НДР). Криза 1970-х рр. та її подолання. «Нова східна політика». Італія. Перша республіка. «Економічне диво». Політична нестабільність. Боротьба з тероризмом, мафією та корупцією. Наростання системної кризи в СРСР. Уповільнення темпів зростання	до самовизначення (Квебек, Ольстер, баски)», «Криза 1970-х рр.: як нафтовий шок змінив світ і що ми можемо винести із цього уроку?». <i>Створення</i> підкасту: «Пропаганда як інструмент контролю» та ін. <i>Створення</i> колажу: «Фемінізм: змінюючи жіночий світ». <i>Створення</i> віртуальної фотовиставки: «Залізна леді: епоха Маргарет Тетчер у фотографіях», «Права людини: універсальні істини в об'єктиві», «Жінки, що змінили світ». <i>Аналіз</i> джерел: Загальна декларація прав людини (1948 р.), міжнародних пактів про права людини (1966 р.) із наданням відповіді на питання: «Чи дійсно права людини, закріплені в Декларації, є універсальними для всіх культур, релігій та суспільств, чи існують "культурні винятки", що дозволяють відступати від них?». <i>Аналіз</i> промови М. Л. Кінга «Я маю мрію» із виконанням завдання: «Чому саме ця промова стала такою знаковою для руху за громадянські права в США і для світової історії та який вплив вона мала на подальший розвиток подій». <i>Написання</i> статті для онлайн-видання за темою: «Як СРСР та США впливали на процес деколонізації та долю новостворених держав?». <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад «Людський капітал: зростання ролі професійних фахівців і техніків», «Фолклендська війна 1982 р.: битва за острови, що змінила нації» тощо. <i>Створення</i> мультимедійної презентації, наприклад:
--	---	--

	промисловості. Хронічний дефіцит. Життєвий рівень населення. Повсякденне життя міста і села. Етносоціальні зміни в УРСР. Особливості розвитку культури. Рок-рух. Українська популярна музика. Українське поетичне кіно. Український спорт.	«Падіння авторитарних режимів у Греції, Португалії та Іспанії у 1970-х рр. як приклад утвердження принципів демократії й громадянського суспільства». <i>Написання есе-роздуму:</i> «"Шістдесятництво" в Україні: бунт духу в задушливій атмосфері» тощо. <i>Обговорення дискусійної проблеми, наприклад:</i> «Чому, маючи всю повноту влади, М. Хрущов проводив деєсталінізацію непослідовно та з ідеологічними обмеженнями?», «Чи можна вважати XX з'їзд КПРС поворотним моментом в історії СРСР та УРСР, незважаючи на обмеженість деєсталінізації?», «Чи були "надпрограми" Хрущова економічно обґрунтованими та ефективними? Якими були їхні позитивні та негативні наслідки для сільського господарства УРСР?», «Якими були справжні причини передання Кримської області до складу УРСР? Чи були враховані інтереси населення півострова?», «Чому спроби опозиційної діяльності "шістдесятників" та перших дисидентів не набули масового характеру?». <i>Проведення дебатів на тему, наприклад:</i> «Чи завжди зміцнення демократії супроводжується розширенням прав людини?», «Чи був маккартизм необхідним злом для захисту національної безпеки США, чи він був грубим порушенням прав людини?», «Повстання в таборах ГУЛАГу: відчайдушний крик приречених чи початок усвідомленого опору системі?», «Спроби "українізації" в Криму в післявоєнний період: щирий намір чи формальна кампанія?». <i>Рольова гра:</i> уявіть себе представником організації, яка бореться за права конфесійних, мовних або сексуальних меншин. Підготуйте промову, у якій ви
--	--	--

		викладете основні вимоги та аргументи. <i>Симуляційна гра:</i> «Підпільна листівка» (створення макету підпільної листівки з антирежимним змістом); «Маніфест "шістдесятників"» (формулювання ідей та прагнень "шістдесятників" у формі маніфесту).
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ VI. ДЕРЖАВИ АЗІЇ, АФРИКИ ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ: ВИБІР ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ		
Учень / учениця: – пояснює особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – визначає тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – застосовує критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – виявляє зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ та процесів, висловлює думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – характеризує вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – виокремлює етапи історичних процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – оцінює історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – виявляє зміни в розташуванні	Японія. Американська окупаційна політика. «Лінія Доджа». Підписання мирного договору. Повоєнне реформування держави. Джерела та наслідки «економічного дива». Внутрішньо- та зовнішньополітичні пріоритети. Китай. «Великий стрибок» та його наслідки. Культ особи Мао Цзедун. «Культурна революція». Започаткування трансформаційних процесів у Китаї. Зовнішньополітичний курс Китаю. Тайвань. Особливості розвитку. Утворення Індійської республіки та Пакистану. Індо-пакистанські війни. Індійський національний конгрес (ІНК) при владі. Роль Індії в регіоні. Воєнні диктатури і демократичне правління в Пакистані. Утворення держави Ізраїль. Арабо-ізраїльські війни. Палестинська	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту/схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт з розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять «деколонізація», «ісламська революція», «рік Африки», «диво на річці Хан»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів.

просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГІО 2.1.1-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГІО 2.1.1-3]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГІО 3.1.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГІО 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, ідентифікує упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГІО 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГІО 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12	проблема. Трагедія Лівану. «Близькосхідна проблема» та шляхи її врегулювання. «Біла» та ісламська революції в Ірані. Ірано-іракська війна. Її наслідки. Південна Корея: «диво на річці Хан». Деколонізація Африки. Міжетнічні конфлікти, геноциди. Неокolonіалізм. Боротьба за вплив між Заходом і СРСР. Латинська Америка: особливості соціально-економічного та політичного розвитку країн регіону. Революція на Кубі. Партизанські рухи і воєнні режими.	<i>Робота з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами.</i> <i>Складання історичних портретів діячів цієї доби (наприклад, Г. Меір, І. Ганді, Мао Цзедун, Ф. Кастро, Хірохіто) із обґрунтуванням їхнього впливу на історичні процеси «холодної війни»: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо.</i> <i>Здійснення SWOT-аналізу «"Біла" та ісламська революції в Ірані», «Деколонізація Африки».</i> <i>Складання структурно-логічних схем (ментальних карт) політичних і соціально-економічних процесів зазначеного періоду, наприклад «Японське "економічне диво"»: передумови, етапи, результати»; «Близькосхідна проблема та спроби її розв'язання».</i> <i>Виконання хронологічної вправи. Хронологія арабо-ізраїльських та індо-пакистанських війн.</i> <i>Заповнення Т-таблиці: «Позитивні та негативні довгострокові уроки соціалістичного експерименту на Кубі», «"Культурна революція" в Китаї» тощо.</i> <i>Аналіз політичних карикатур із дослідженням настроїв у суспільстві, які вони відображали.</i> <i>Створення порівняльної таблиці, наприклад «Моделі повоєнного відновлення Японії та Кореї», «Регіональні конфлікти: арабо-ізраїльські та індо-пакистанські війни», «Розвиток країн Латинської Америки».</i> <i>Аналіз прикладів пропаганди «Великого стрибка» та «культурної революції» в Китаї; виправдання дій</i>
--	--	--

ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>виявляє</i> у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГЮ 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГЮ 5.2.1-1]; – <i>пояснює</i> способи реалізації та механізми захисту власних прав у		уряду з придушення виступу населення на площі Тяньаньмень. <i>Створення</i> підкасту: «Єрусалим: камінь спотикання чи місце порозуміння». <i>Створення</i> фотовиставки: «Іранські жінки до, під час та після ісламської революції». <i>Створення</i> щоденника іранської жінки, що шукає свій шлях; щоденника єврея-репатріанта із СРСР до Ізраїлю. <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад: «Близький Схід: пошук ідентичності та миру в регіоні конфліктів», «Портрет партизанського руху в Латинській Америці: від витоків до наслідків», «Тайванська проблема та її потенційні глобальні наслідки». <i>Створення</i> відеоролика у стилі ТікТок, що пояснює складну історичну подію (за вибором). <i>Написання</i> есе-роздуму: «Чому Ліван із "близькосхідної Швейцарії" перетворився на арену безперервних війн?», «Чи є досвід "азійських тигрів" (наприклад, Південної Кореї) універсальним рецептом "економічного дива"?», «Яку ціну заплатили мешканці Китаю та Камбоджі за ідеологічні експерименти Мао Цзедуна?». <i>Створення</i> журналістського репортажу про події Шестиденної війни, або війни «Судного дня». <i>Проведення</i> дебатів за темою, наприклад: «Чи був поділ Британської Індії неминучим?», «Чи можна повторити успіх "азійських тигрів" в інших країнах?», «Чи деколонізація Африки принесла більше проблем, ніж рішень?», «Чи було створення держави Ізраїль
---	--	---

демократичний і законний способи [12 ГІО 5.2.1-2]; – оцінює ідеології та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та їх роль у розвитку демократичного суспільства [12 ГІО 6.1.2-2].		актом історичної справедливості?», «Які елементи "економічного дива" Японії, на вашу думку, є унікальними для цієї країни, а які могли б бути адаптовані іншими державами». <i>Симуляційна гра:</i> «Переговори між представниками КНР та Тайваню, КНДР та Республіки Корея за участі представника ООН». <i>Опрацювання кейсів</i> щодо порушення прав людини в умовах «культурної революції», конфесійного протистояння, при існуванні під постійною загрозою з боку наркомафії або повстанського руху тощо з подальшою дискусією: «Як можна забезпечити права людини, коли держава слабка або корумпована?», «Чи виправдані революційні методи боротьби за права людини, якщо вони призводять до насильства?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Узагальнення за рік		

12 КЛАС

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета/інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності, орієнтовні приклади
Назва змістової лінії, розділу, теми / тематики		
ПОВТОРЕННЯ. ВСТУП		
Учень / учениця: – оцінює якість громадського простору закладу освіти, свого населеного пункту за самостійно сформульованими (конкретизованими) критеріями [12	Україна і світ на сучасному етапі основні тенденції розвитку. Однополярний чи багатополарний світ? Глобальні проблеми. Україна – європейський вибір.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Фронтальне / групове обговорення</i> періодизації Новітньої історії, завдань курсу Новітньої історії. <i>Створення</i> ментальної карти щодо тенденцій політичного, соціально-економічного та культурного

ГЮ 2.3.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності в джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>прогнозує</i> розвиток історичних і суспільних явищ та процесів [12 ГЮ 6.3.1-4].		розвитку у світі наприкінці ХХ — першої чверті ХХІ ст. <i>Груповою роботою з опрацювання навчальних кейсів щодо джерельної бази дослідження Новітньої історії.</i> <i>Формулювання та обґрунтування власного судження щодо взаємозв'язку між історією України та всесвітньою історією; між глобальними, державними й місцевими проблемами.</i>
---	--	---

РОЗДІЛ І. ЗАВЕРШЕННЯ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ». РОЗПАД СРСР ТА ЙОГО НАСЛІДКИ. ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ та процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>встановлює</i> вплив особистості на історію [12 ГЮ 1.2.1-2]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3];	Останні спалахи «холодної війни». Українці у війні в Афганістані та інших зовнішньополітичних авантюрах СРСР. Регіональні конфлікти. Початок реалізації політики «перебудови» в СРСР та особливості її впровадження в УРСР. Чорнобильська катастрофа: передумови, позиція влади, заходи для подолання, наслідки. Вплив на суспільну свідомість. Політика «гласності». Політизація суспільства. Утворення неформальних громадських організацій і груп. Виникнення націонал-демократичної, антикомуністичної опозиції. Народний рух України за перебудову. Масові страйки шахтарів.	<i>Аналіз тексту параграфа підручника.</i> <i>Укладання опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа.</i> <i>Співвіднесення даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації.</i> <i>Створення інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду.</i> <i>Створення синхроністичних таблиць подій у світі та Україні.</i> <i>Створення інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою).</i> <i>Формулювання системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел.</i> <i>Виділення ключових слів до визначення понять: «багатопартійність», «державна незалежність», «інфляція», «мітингова демократія», «неформальні організації», «опозиція», «плюралізм», «політика гласності», «політика "перебудови"», «прискорення», «суверенітет», «оксамитова революція», «ядерний</i>
--	--	--

– <i>виокремлює</i> етапи історичних процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>досліджує</i> екологічні, економічні і демографічні проблеми, <i>пропонує</i> заходи щодо їхнього розв'язання [12 ГЮ 2.2.1-2]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні	Релігійне відродження. Відновлення діяльності УГКЦ та УАПЦ. Конституційна реформа в СРСР. Перші альтернативні вибори (1990 р.). Перехід частини республіканської номенклатури на національні позиції. Декларація про державний суверенітет України. «Революція на граніті». Формування багатопартійності. Внесок української діаспори у відновлення державної незалежності України. Початок повернення кримськотатарського народу на батьківщину. Створення Меджлису кримськотатарського народу. Спроби союзної влади зупинити процеси демократизації, розпаду СРСР. Створення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки (Кримської АРСР) у складі УРСР. «Оксамитові революції» у країнах Центрально-Східної Європи. Об'єднання Німеччини. Припинення існування РЕВ та ОВД.. Війна в Перській затоці 1990—1991 рр. Розпад Югославії. Трансформація НАТО. Ядерне роззброєння, обмеження звичайних озброєнь у Європі. Падіння прорадянських режимів у країнах Африки, Азії та Латинської	паритет», «розрядка», «пострадянський простір», «сепаратизм», «конституційна криза», «дефолт», «миротворчі сили»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (наприклад, В. Чорновіл, І. Юхновський, Л. Лук'яненко, Л. Кравчук, М. Горбачов, В. Гавел, Л. Валенса, Г. Коль, Д. Дудаєв та інші) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з культурним / історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу: «"Перебудова" в СРСР», «"Оксамитові" революції», «Розпад Югославії». <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо «політики перебудови» та «гласності», реакції влади на Чорнобильську катастрофу, масові страйки шахтарів тощо з визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів і впливу на
--	--	---

маніпуляції і пропаганду, ідентифікує упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно</i> застосовує поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням	Америки. Промова президента США Джорджа Буша у Верховній Раді («котлета по-київськи»). Україна під час спроби державного перевороту в СРСР. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Леонід Кравчук. Роль України в розпаді СРСР. Міжнародне визнання державної незалежності України. Вихід зі складу СРСР держав Балтії. Збройні конфлікти на теренах колишнього СРСР. Пострадянські режими в новоутворених державах. Міжнародні і міжнаціональні конфлікти на Балканах, геноцид у Сребрениці. Дейтонські угоди. Косово. Невдала спроба демократизації Росії. Конституційна криза 1993 р. Дефолт 1998 р. Політична, економічна та ідеологічна експансія Російської Федерації. Перша війна в Чечні.	населення. <i>Створення</i> колажу «Падіння Берлінської стіни», «Розпад СРСР», «Розпад Югославії». <i>Заповнення</i> Т-таблиці: економічні проблеми та переваги об'єднання Німеччини. <i>Створення</i> порівняльної таблиці, наприклад: «Трансформації в пострадянських державах». <i>Розроблення</i> освітніх проєктів: «Екологічні, соціально-економічні та демографічні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС», «Війни в Перській затоці», «Міжнародні трибунали щодо колишньої Югославії та Руанди: результати і значення», «Міжнародні організації у врегулюванні конфліктів на Балканах: досвід та уроки», «Ядерне роззброєння після "холодної війни": успіхи, невдачі та сучасні виклики», «Конфлікт у Нагірному Карабаху: історія та його розв'язання», «Сребрениця: трагедія геноциду та відповідальність міжнародної спільноти», «Війна в Чечні: невивчені уроки світової спільноти». <i>Створення</i> мультимедійної презентації, наприклад: «Геополітичні наслідки розпаду СРСР для світу», «Конституційна криза 1993 р. в Росії», «Шлях Росії після розпаду СРСР: від демократії до авторитаризму?». <i>Створення</i> відеоролика у стилі ТікТок, що демонструє небезпеку ядерного протистояння. <i>Створення</i> проєкту сценарію документального фільму: «Берлінська стіна: символи роз'єднання та об'єднання». <i>Створення</i> плакату, що символізує закінчення доби «холодної війни».
--	--	---

різних інтерпретацій [12 ГІО 4.3.1-2]; – <i>виявляє</i> у пропонуваніх для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]; – <i>пояснює</i> суть політико-правового зв'язку громадянина з Україною, українським народом та громадянським суспільством [12 ГІО 5.2.3-1]; – <i>пояснює</i> механізм демократії в Україні та Європі [12 ГІО 6.1.1-1]; – <i>описує</i> виборчий процес і пов'язані з ним ризики [12 ГІО 6.1.2-1]; – <i>оцінює</i> ідеології та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та їхню роль у розвитку демократичного суспільства [12 ГІО 6.1.2-2]; – <i>оцінює</i> переваги і ризики ідей для вирішення екологічних, економічних, соціальних завдань державного та / або глобального рівня [12 ГІО 6.2.1-3].		<i>Складання</i> переліку основних викликів для країн Центрально-Східної Європи та Балтії після 1991 р. <i>Створення</i> підкасту «Відновлення державної незалежності України: спогади очевидців» (зі спогадами людей, які були свідками спроби державного перевороту в СРСР та брали участь у Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р.). <i>Написання</i> есе-роздуму: «"Революція на граніті"», «Михайло Горбачов: руйнівник чи реформатор?». <i>Створення</i> журналістського репортажу, який висвітлює події «оксамитової революції» в одній із країн. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «У чому полягав вплив антиалкогольної кампанії та Чорнобильської катастрофи на зміни стратегії перебудови в СРСР?», «Які чинники спричинили кризу в радянській економіці? Чи була криза неминучою?», «Чи можна стверджувати, що процес розпаду СРСР відбувся мирним шляхом?», «У чому полягали роль і внесок політичних та громадських діячів у процес прийняття Декларації про державний суверенітет?». <i>Симуляційна гра</i>: «Виборча дільниця», «Засідання Ради Безпеки ООН щодо війни в Перській затоці», «Пресконференція щодо наслідків Дейтонських угод».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		

**РОЗДІЛ II. УКРАЇНА ТА СВІТ НА МЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ. ЄВРОПА, ПІВНІЧНА АМЕРИКА, ЯПОНІЯ.
СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ**

Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ та процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>визначає</i> тенденції розвитку соціально-історичного простору під впливом природних чинників і діяльності людини [12 ГЮ 2.2.1-3];	Країни Заходу: цивілізаційні цінності. G7 («Група семи»). Технологічна першість. США. Політичний курс республіканців і демократів. Тягар глобального лідера. Теракт 11 вересня 2001 р. Глобальна фінансова криза 2008 р. Спроба реформування соціальної сфери. Трампізм. Японія. Уповільнення розвитку. Пошук шляху подальшого розвитку. «Абеноміка». Політична боротьба. Європейський Союз. Шенгенська зона. Євро. Розширення. Порятунк Греції. Міграційна криза. Популізм. Брексіт. ЄС і Україна. Велика Британія. Пошук місця у світі: між Європою і США. Партійна трансформація. Німеччина та Франція – лідери єдиної Європи. Держави Південної Європи (Італія. Греція. Іспанія. Португалія) між популізмом і економічними проблемами.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «багатовекторність зовнішньої політики», «дефолт», «євроінтеграція», «корупція», «олігархічна система», «"Помаранчева революція"», «кольорові революції», «газові війни», «приватизація», «прожитковий мінімум», «тіньова економіка». «G7 ("Група семи")», «трампізм», «"абеноміка"», «Шенгенська зона», «Брексіт (Brexit)», «руський мір», візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейєра тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та
--	---	---

– <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, ідентифікує упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ	Держави Північної Європи. Корегування моделі розвитку. Відмова від нейтралітету Швеції і Фінляндії. Країни Центрально-Східної Європи, Балтії: позбавлення радянського минулого. Вступ до НАТО та ЄС. Становлення України як незалежної держави. Державотворчі процеси. Прийняття Конституції України 1996 р. Економічна криза. Соціальні процеси. Міжнародні відносини. Політична боротьба. Релігійне життя. Багатовекторність у зовнішній політиці. «Кольорові революції» на пострадянському просторі. «Помаранчева революція». Становлення путінського режиму в Росії. Друга війна в Чечні. Доктрина «руського міра». «Газові війни». Агресія проти Грузії.	відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (Л. Кучма, В. Ющенко, Б. Обама, Д. Трамп, А. Меркель та інші) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з політичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо проведення передвиборчих кампаній в Україні в період становлення її як незалежної держави з визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу: «Глобальна фінансова криза 2008 р.», «Трампізм», «"Абеноміка"», «Брексіт». <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки процесів державотворчих, політичних, соціально-економічних і культурних процесів зазначеного періоду. <i>Створення</i> інфографіки щодо становлення багатопартійної системи, соціально-економічних, демографічних змін в Україні протягом цього періоду. <i>Створення</i> діаграми Ісякава (фішбоун): «Причини та наслідки "кольорових революцій"», «Фактчекінг (визначення та розвінчання міфів) щодо "Помаранчової революції"». <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів та впливу на населення.
--	--	---

4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>ш</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>моделює</i> способи дій, спрямованих на утвердження демократії в Україні, захист національних інтересів та суспільно-державних (національних) цінностей України, державної незалежності і територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу [12 ГЮ 5.1.1-3]; – <i>виявляє</i> у пропонуваніх для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГЮ 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав		<i>Укладання</i> збірки цитат та особистих документів «Становлення України як незалежна держава», які характеризують стан тогочасного суспільства. <i>Створення</i> короткого візуального проекту (презентації або колажу): «Майбутнє G7: виклики та можливості». <i>Створення</i> підкасту: «11 вересня: як один день змінив Америку та світ», «Міграційна криза 2016 р. у Європі: причини і шляхи подолання». <i>Створення</i> мультимедійної презентації, наприклад: «ЄС та проблема радикалізації та тероризму». <i>Створення</i> віртуальної виставки фотографій та газетних вирізок, що ілюструють повсякденне життя українців у 1990-х або 2000-х рр. <i>Виконання</i> освітніх проєктів: «Від рукописів до закону: тернистий шлях української Конституції», «Гривня: історія національної валюти», «Символи незалежності: Прапор, Герб, Гімн», «Становлення путінського режиму в Росії», «Маніпуляція історією та доктрина "руського міра"». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Яку роль відіграли засоби масової інформації у політичному житті України цього періоду?», «Чи змінилося розуміння національної ідентичності українців протягом 1991—2013 рр.?». <i>Написання</i> проекту сценарію короткого документального фільму (статті до газети, журналу) про одну з ключових подій періоду (наприклад, проголошення незалежності, прийняття Конституції України, «Помаранчева революція» тощо). <i>Створення</i> макету обкладинки уявної книги «Історія України: 1991—2013» і написання анотації до неї.
--	--	--

і гідності людини[12 ГЮ 5.2.1-1]; – <i>пояснює</i> способи реалізації та механізми захисту власних прав у демократичний і законний способи [12 ГЮ 5.2.1-2]; – <i>моделює</i> соціальні ситуації з погляду дотримання прав людини і вимог законодавства [12 ГЮ 5.2.2-1]; – <i>характеризує</i> способи впливу громадян на політику [12 ГЮ 6.1.1-2]; – <i>установлює</i> залежності між розвитком демократії, дотриманням прав людини в державах і добробутом населення [12 ГЮ 6.1.1-3]; – <i>оцінює</i> ідеології та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та їхню роль у розвитку демократичного суспільства [12 ГЮ 6.1.2-2].		<i>Розроблення</i> підкасту «Голоси епохи: інтерв'ю з очевидцями важливих подій». <i>Дослідження</i> історії розвитку окремого міста або регіону в період незалежності. Які зміни відбулися? Які нові підприємства з'явилися? Які культурні події відбувалися? <i>Аналіз</i> медіа-повідомлень з різних джерел (українських, російських, західних) про одну з «газових воєн»: відмінності у висвітленні. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Якими були головні виклики становлення незалежної України в перші роки?», «Чи можна вважати "Помаранчеву революцію" переломним моментом в історії України? Обґрунтуйте свою думку», «Як зовнішньополітичний курс України вплинув на її внутрішній розвиток у 1991—2013 рр.?», «Чи була приватизація в Україні в 1990-х рр. справедливою та ефективною?». <i>Проведення</i> дебатів: «Ядерний тягар або звільнення від пут: чи став без'ядерний світанок України стратегічним провидінням, чи фатальною втратою її сили?», «Політика "багатовекторності" України: реальний шанс збалансувати вплив різних геополітичних центрів чи спробою всидіти на двох стільцях?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ ІІІ. УКРАЇНА І «ГЛОБАЛЬНИЙ ПІВДЕНЬ»: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ, ПРОБЛЕМИ		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12	Від Руху неприєднання до «Глобального Півдня». Шляхи розвитку. Політичні орієнтири. G20 («Група двадцяти»), БРІКС, ШОС. Відносини України з державами «Глобального Півдня».	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів з теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду.

ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ та процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2]; – <i>виявляє</i> відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1];	Політика реформ у Китаї. Ден Сяопін. Вільні економічні зони. Відновлення суверенітету Китаю над Гонконгом і Макао. Трагедія на площі Тяньаньмень. Тайвань. Зміни в ідеології КПК. Китай на сучасному етапі. Сі Цзіньпін. Корея. Криза і голод у КНДР 1995—1999 рр. Зміцнення тоталітарного режиму. Набуття статусу ядерної держави. Корейська Республіка. Демократизація. Вплив на розвиток Азійська фінансової криза 1997 р. Технологічне та економічне зростання. Спроби порозуміння з КНДР. Індонезія, Малайзія, Сингапур, Таїланд, Філіппіни, В'єтнам, Камбоджа: особливості розвитку. Реформи, економічне зростання. Індія та Пакистан: ядерне протистояння. Внутрішня політика. Чинники стримування економічного зростання Індії. Пакистан між воєнними диктатурами, ісламом і демократичним правлінням. Туреччина. Третя Республіка. Реджеп Тайїп Ердоган. Османізм. Лідерство в тюркському світі. Регіональне лідерство.	<i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять «Рух неприєднання», «"Глобальний Південь"», «вільні економічні зони», «чучхе», «Арабська весна» тощо; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (наприклад: Ден Сяопін, Сі Цзіньпін, Нарендра Моді, Реджеп Тайїп Ердоган та інші) із обґрунтуванням їхнього впливу на історичні процеси: уявне інтерв'ю з історичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі TED тощо. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу політики реформ Ден Сяопіна, «Арабської весни». <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт) міжнародних та політичних процесів зазначеного періоду, наприклад: «Основні вектори внутрішньої та зовнішньої політики Китаю під
---	---	---

– <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, <i>ідентифікує</i> упереджені погляди і припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на	Ісламська Республіка Іран в умовах санкційного тиску. Створення проксіармій. Протистояння з Ізраїлем. «Арабська весна». Громадянська війна в Лівії та Сирії. ІДІЛ. Палестинська проблема і спроби її розв’язання. Африка. Боротьба за ресурси. Голод. Війни. Етнічні конфлікти. Геноциди. Перевороти. Експансія Китаю та Росії. Латинська Америка. Повалення воєнних диктаторських режимів. Бідність. Наркомафія. Антиглобалістський рух сапатистів у Мексиці. Соціалістичні експерименти у Венесуелі та Болівії. Аргентинська криза і спроби її подолання.	керівництвом Сі Цзіньпіна», «Концепція "османізму" та її вплив на зовнішню політику Туреччини», «Чинники економічного зростання країн Південно-Східної Азії». <i>Виконання</i> хронологічних вправ. <i>Проведення</i> «мозкового штурму»: «Внутрішні політичні чинники посилення напруги між Індією та Пакистаном», «Економічні інтереси України у співпраці з країнами "Глобального Півдня"». <i>Створення</i> діаграми Ісякава (фішбоун): «Причини та наслідки "Арабської весни"»; «Причини та наслідки геноциду в Руанді». <i>Заповнення</i> Т-таблиці: «Позитивні та негативні аспекти для країн-партнерів економічної експансії Китаю» (на прикладі ініціативи «Один пояс, один шлях»). <i>Написання</i> короткого репортажу для сучасного інтернет-видання про ядерне протистояння в Південній Азії. <i>Аналіз</i> політичних карикатур з дослідженням настроїв в суспільстві, які вони відображали. <i>Створення</i> порівняльної таблиці, наприклад «Механізми прийняття рішень у G20, БРІКС та ШОС». <i>Аналіз</i> пропагандистських плакатів різних країн щодо цілей та методів пропаганди. <i>Прогнозування</i> впливу на суспільну думку. <i>Створення</i> підкасту: «Чи може релігія бути основою для створення стабільної держави (на прикладі Пакистану)?». <i>Аналіз</i> російських пропагандистських наративів для впливу на країни «Глобального Півдня», розробка
---	---	---

основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>виявляє</i> у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГЮ 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГЮ 5.2.1-1]; – <i>оцінює</i> ідеології та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та їхню роль у розвитку демократичного суспільства [12 ГЮ 6.1.2-2].		стратегії української контрпропаганди. <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад: «Потенціал та обмеження БРІКС як альтернативи G7», «Проблема цензури та контролю в інтернеті в Китаї: вплив на громадянське суспільство», «Історичні корені та сучасний стан Палестинської проблеми». <i>Створення</i> мультимедійної презентації, наприклад: «Чучхе в КНДР: ідеологічне підґрунтя та практичне втілення», «Протистояння між Іраном та Ізраїлем: історичні корені й потенційні наслідки», «ІДІЛ: ідеологія, тактика та вплив на регіональну і глобальну безпеку», «Проблема сомалійських піратів та міжнародні зусилля щодо боротьби з ними». <i>Створення</i> проєкту сценарію документального фільму: «Життя за залізною завісою: північно-корейські втікачі». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Санкції проти Ірану: чи досягають вони своєї мети?», «Чи є шляхи вирішення Палестинської проблеми?». <i>Проведення</i> дебатів за темою, наприклад: «Ядерна зброя: гарант безпеки чи джерело постійної загрози в Південній Азії?». <i>Симуляційні ігри</i>: «Саміт G20». Представлення різних країн з обговоренням глобальних економічних викликів. <i>Проведення</i> дискусії: «Якою є позиція Китаю щодо Тайваню?», «Які сценарії розвитку відносин між КНР і Тайванем є найвірогіднішими?», «Чи є соціалізм життєздатною моделлю розвитку для країн Латинської Америки?».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		

**РОЗДІЛ IV. МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ. КРИЗА СВІТОВОГО ПОРЯДКУ.
УКРАЇНА НА ВІСТРІ БОРОТЬБИ ДЕМОКРАТІЇ ТА АВТОРИТАРИЗМУ**

Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>визначає</i> тривалість (хронологічні межі) історичних явищ і процесів [12 ГЮ 1.1.2-1]; – <i>застосовує</i> критерії періодизації історичного минулого [12 ГЮ 1.1.2-2]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ та процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ 1.2.1-1]; – <i>характеризує</i> вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – <i>виокремлює</i> етапи історичних процесів на основі усталених критеріїв [12 ГЮ 1.3.1-1]; – <i>оцінює</i> історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – <i>виявляє</i> зміни в розташуванні просторово-історичних об'єктів, зміни територій розселення етнічних спільнот, кордонів державних утворень [12 ГЮ 2.1.1-2];	Від однополярного до багатополярного світу. Розширення НАТО. Зміна стратегії та ролі організації. Проблема міжнародного тероризму. Боротьба з ІДІЛ та іншими угрупованнями. Перемога Талібану в Афганістані. Тероризм як інструмент державної політики. Спроба Росії відновити сферу впливу колишнього СРСР. Гібридна війна. Злам Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Роль ООН та інших міжнародних інституцій у світі, що змінюється. Російсько-українська війна. Причини. Періодизація. Основні події. Міжнародна «антипутінська коаліція». Боротьба демократії та авторитаризму. Шлях до миру.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні. <i>Обґрунтування</i> наявної періодизації російсько-української війни. <i>Створення</i> інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем / вчителькою). <i>Формулювання</i> системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. <i>Виділення</i> ключових слів до визначення понять: «безвізовий режим», «волонтерський рух», «гібридна війна», «денацифікація України», «добробат», «Євромайдан», «злочин агресії», «інтеграція», «кіборги», «люстрація», «рашизм», «тимчасово окупована територія», «Томос», «багатополярний світ», «антипутінська коаліція»; візуалізація понять у вигляді денотатних графів, «хмаринок слів», сенканів, моделей Фрейера тощо. <i>Дослідження</i> первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. <i>Робота</i> з навчальними кейсами, фото- та
---	--	---

– <i>характеризує</i> геополітичне становище в минулому і тепер на теренах України та її історичного оточення [12 ГЮ 2.1.1-3]; – <i>обстоює</i> думку щодо необхідності облаштування громадського простору свого міста / села / селища та протидії порушенням правил поведінки в громадських місцях [12 ГЮ 2.3.2-1]; – <i>оцінює</i> відмінності у джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – <i>формулює</i> питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – <i>досліджує</i> збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГЮ 3.2.2-1]; – <i>виявляє</i> та <i>оцінює</i> інформаційні маніпуляції і пропаганду, ідентифікує упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – <i>систематизує</i> соціальну та історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – <i>порівнює</i> історичні факти та артефакти за запропонованими критеріями [12 ГЮ 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі		відеоматеріалами. <i>Складання</i> історичних портретів діячів цієї доби (Петро Порошенко, Володимир Зеленський, Джо Байден, Еммануель Макрон) із обґрунтуванням їхнього внеску в історію України: уявне інтерв'ю з політичним діячем, сторінка в соціальних мережах, науково-популярні нотатки, тези доповіді, виступ у стилі ТЕД тощо. <i>Здійснення</i> аналізу джерел щодо проведення передвиборчих кампаній в Україні в 2014—2019 рр. із визначенням відмінностей інтерпретації. <i>Складання</i> структурно-логічних схем (ментальних карт), які пояснюють причини, сутність та наслідки міжнародних, політичних, соціально-економічних процесів зазначеного періоду. <i>Здійснення</i> SWOT-аналізу «ООН та міжнародні інституції в умовах становлення багатопольярного світу». <i>Аналіз</i> плакатів, листівок та інших пропагандистських матеріалів щодо їхньої мети, засобів та впливу на населення. <i>Створення</i> діаграми Ісякава (фішбоун): «Причини та наслідки перемоги Талібану в Афганістані». <i>Заповнення</i> Т-таблиці: «Сильні та слабкі сторони тактики боротьби з ІДІЛ на Близькому Сході і в Африці». <i>Написання</i> короткого репортажу про наслідки приходу Талібану до влади для населення Афганістану (особливо для жінок і дівчат). <i>Пошук</i> та <i>підготовка</i> узагальненої інформації: «Російсько-українська війна крізь призму МГП».
--	--	---

їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГЮ 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; <i>визначає</i> їхні взаємовпливи [12 ГЮ 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГЮ 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГЮ 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГЮ 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГЮ 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГЮ 4.3.1-2]; – <i>оцінює</i> вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГЮ 5.1.1-1]; – <i>аргументує</i> власну належність і належність інших осіб до української нації [12 ГЮ 5.1.1-2]; – <i>визначає</i> відповідальність за свої дії [12 ГЮ 5.1.2-1];		<i>Створення</i> віртуальної виставки фотографій та газетних вирізок, що ілюструють повсякденне життя українців в умовах російсько-української війни. <i>Створення</i> підкасту на тему: «Євроінтеграційний курс України: здобутки та виклики», «Чому міжнародний тероризм став однією з головних загроз ХХІ ст.?», «Роль історичної пам'яті у формуванні сучасної зовнішньої політики держав». <i>Розроблення</i> освітніх проєктів, наприклад: «Успіхи та невдачі ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів», «Інформаційна війна». <i>Створення</i> мультимедійної презентації, наприклад: «Загрози для міжнародної безпеки: кіберзлочини, нелегальна міграція, торгівля людьми», «Механізми захисту прав людини в умовах збройних конфліктів». <i>Створення</i> проєкту сценарію документального фільму: «Роль України у формуванні нового світового порядку». <i>Написання</i> відкритого листа до Генерального секретаря ООН з висловлювання міркувань щодо найактуальніших проблем світу. <i>Створення</i> інфографіки: «Наслідки зламу Ялтинсько-Потсдамської системи для міжнародної безпеки і порушення Гельсінського заключного акта». <i>Написання</i> есе-роздуму: «Значення подвигу Небесної Сотні для становлення української нації», «Історична правда як зброя проти агресора: значення документування воєнних злочинів у протидії дезінформації», «Як історія впливає на сучасні міжнародні відносини?», «Чи може популізм політиків стати загрозою для міжнародної
---	--	---

– <i>виявляє</i> у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і <i>пропонує</i> способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1]; – <i>пояснює</i> суть політико-правового зв'язку громадянина з Україною, українським народом та громадянським суспільством [12 ГІО 5.2.3-1]; – <i>розпізнає</i> виклики сучасних демократій [12 ГІО 6.1.1-4]; – <i>описує</i> виборчий процес і пов'язані з ним ризики [12 ГІО 6.1.2-1]; – <i>досліджує</i> ситуації в місцевій громаді (у закладі освіти тощо), виокремлює явища чи процеси, які потребують змін [12 ГІО 6.2.1-1]; – <i>пропонує</i> ефективні способи розв'язання виявлених проблем місцевих громад (закладу освіти) [12 ГІО 6.2.1-2]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України та збройної відсічі агресії [12 ГІО 6.3.1-1];		стабільності?». <i>Створення</i> макету обкладинки уявної книги «Україна: битва за свободу і гідність» та написання анотації до неї. <i>Проведення</i> усних історичних досліджень: «Як ми пережили карантин під час пандемії COVID-19», «Евакуація і внутрішнє переміщення: історії вимушених переселенців та їхня адаптація на новому місці», «Підприємництво під час війни: виклики, адаптація та підтримка економіки» тощо. <i>Дослідження</i> історії розвитку окремого міста або регіону в період російсько-української війни: «Рідний край: регіональна, локальна історія, мікроісторія в контексті загальноукраїнських подій російсько-української війни». <i>Написання</i> статті для шкільної газети про значення підписання Угоди про асоціацію з ЄС для майбутнього України. <i>Виконання</i> дослідницького завдання щодо розвінчання російських фейків, дезінформації та наративів; визначення впливу пандемії COVID-19 на соціально-економічне життя України тощо. <i>Обговорення</i> дискусійної проблеми: «Яке значення мали вибори 2014 р. для легітимізації нової влади в Україні?», «Яку роль відіграло громадянське суспільство в перші роки російсько-української війни?», «Яке значення має державний статус української мови для зміцнення національної ідентичності?», «Як повномасштабне вторгнення вплинуло на консолідацію української політичної нації?», «Чи несе колективну відповідальність російське суспільство за воєнні злочини своєї армії?», «Які дії РФ в Україні можуть бути кваліфіковані як
--	--	--

– <i>прогнозує</i> розвиток історичних і суспільних явищ та процесів [12 ГЮ 6.3.1-4]; – <i>тлумачить</i> основні поняття міжнародного гуманітарного права та його роль у захисті життя і людської гідності [12 ГЮ 6.3.2-1]; – <i>пояснює</i> важливість міжнародної співпраці у відсічі військової агресії, необхідність обмеження насильства в умовах збройного конфлікту і невідворотності покарання за воєнні злочини [12 ГЮ 6.3.2-2].		воєнні злочини та геноцид?», «Як боротьба з тероризмом впливає на дотримання прав людини та громадянських свобод? Чи завжди можна знайти баланс?». <i>Написання</i> листа-подяки українським захисникам, листа до міжнародної організації із закликом підтримати територіальну цілісність України. <i>Розроблення</i> громадського проєкту з організації підтримки внутрішньо переміщених осіб. <i>Створення</i> віртуальної виставки фотографій, що відображають перші дні повномасштабної війни. <i>Проведення</i> дебатів на тему, наприклад: «Чи можуть міжнародні інституції стати справжніми гарантами безпеки та стабільності без реформування?», «Чи може ядерна зброя бути гарантом миру, чи, навпаки, джерелом постійної загрози?». <i>Підготовка</i> промови про важливість співпраці в умовах глобальних викликів. <i>Виконання</i> творчих завдань: «Моделювання стратегій для мирного співіснування різних релігій та культур у світі».
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
РОЗДІЛ V. РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ. ПОВСЯКДЕННЯ. ЗДОБУТКИ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ, МИТЦІВ		
Учень / учениця: – <i>пояснює</i> особливості сприйняття і перебігу часу в різні історичні періоди [12 ГЮ 1.1.1-1]; – <i>виявляє</i> зв'язки між минулим і сучасністю (історичне значення факту), взаємовпливи історичних явищ і процесів, <i>висловлює</i> думку щодо ролі історичних осіб [12 ГЮ	Науково-технічна революція: наукові відкриття, нові галузі наук, високі технології, інтеграція науки і виробництва. Робототехніка. Космічні дослідження. Інтернет. Культура «віртуальної реальності». Цифровізація. Штучний інтелект (ШІ). Боротьба з пандеміями. Здобутки українських учених.	<i>Аналіз</i> тексту параграфа підручника. <i>Укладання</i> опорного конспекту / схеми до навчальних матеріалів із теми на основі матеріалів параграфа. <i>Співвіднесення</i> даних карт, візуальних джерел і навчальних текстів для пошуку / аналізу інформації. <i>Створення</i> інтерактивної лінії часу з розміщенням на ній основних історичних подій періоду. <i>Створення</i> синхроністичних таблиць подій у світі та Україні.

1.2.1-1]; – характеризує вплив історичних процесів на людину і спільноти [12 ГЮ 1.2.1-3]; – оцінює історичні зміни [12 ГЮ 1.3.2-2]; – оцінює якість громадського простору закладу освіти, свого населеного пункту за самостійно сформульованими (конкретизованими) критеріями [12 ГЮ 2.3.1-1]; – виявляє відмінності інтерпретацій в історичних джерелах відповідно до їх місця, часу та обставин походження, авторства і мети створення [12 ГЮ 3.1.1-1]; – оцінює відмінності у джерелах різного походження [12 ГЮ 3.1.1-2]; – формулює питання щодо походження і змісту джерела інформації [12 ГЮ 3.2.1-1]; – виявляє та оцінює інформаційні маніпуляції і пропаганду, ідентифікує упереджені погляди й припущення у джерелах інформації [12 ГЮ 3.2.2-2]; – систематизує соціальну і історичну інформацію (за самостійно обраними критеріями) у таблиці, діаграми, графіки тощо [12 ГЮ 4.1.1-1]; – порівнює історичні факти та артефакти	Освітні системи. Зміни в змісті та характері праці, соціальній структурі суспільства, якості життя людей країн світу. Розвиток систем соціального забезпечення. Розвиток літератури, образотворчого мистецтва, архітектури, музики, театру, кіно й спорту: провідні тенденції. Здобутки українських митців.	Створення інтерактивних карт із розміщенням на них додаткової інформації (за темами, визначеними вчителем). Формулювання системи закритих і відкритих запитань до тексту первинних та вторинних історичних джерел. Дослідження первинних історичних джерел за наданим алгоритмом щодо визначення та обґрунтування відмінності інтерпретацій історичних процесів. Робота з навчальними кейсами, фото- та відеоматеріалами. Здійснення SWOT-аналізу «Штучний інтелект», «Українська наука першої чверті XXI ст.». Складання структурно-логічних схем (ментальних карт) наприклад: «Основні тенденції розвитку літератури, образотворчого мистецтва, архітектури, музики, театру, кіно й спорту». Заповнення Т-таблиці: «Можливості та ризики впровадження роботів у побут та промисловість»; «"За" та "проти" впровадження наукового відкриття (самостійно обраного)». Порівняння за самостійно обраними критеріями системи соціального забезпечення різних країн (наприклад, Швеція та США); систем освіти. Створення підкасту: «Чи може ІІІ мати свідомість?», «Перспективи космічного туризму», «Як глобалізація впливає на соціальну структуру суспільства?», «Як російсько-українська війна впливає на розвиток науки в Україні?». Розроблення освітніх проєктів, наприклад: «Презентація однієї з нових галузей науки
---	---	---

за запропонованими критеріями [12 ГІО 4.1.2-1]; – <i>оцінює</i> історичні процеси на основі їхніх передумов, перебігу і результатів [12 ГІО 4.1.3-1]; – <i>зіставляє</i> події, явища і процеси української та світової історії; визначає їхні взаємовпливи [12 ГІО 4.1.3-2]; – <i>добирає</i> та <i>оцінює</i> різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2]; – <i>аналізує</i> аргументацію та <i>пояснює</i> критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1]; – <i>обґрунтовує</i> власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2]; – <i>доцільно застосовує</i> поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГІО 4.3.1-1]; – <i>реконструює</i> історичну ситуацію на основі зібраних фактів з урахуванням різних інтерпретацій [12 ГІО 4.3.1-2]; – <i>оцінює</i> вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1]; – <i>оцінює</i> вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності,		(наприклад, нанотехнології, квантові обчислення тощо)», «Сучасні технології та кінематограф», «Як війна змінила український кінематограф?». <i>Створення</i> колажу, який відображає основні тенденції або ключові постаті в українському мистецтві ХХІ ст. <i>Створення</i> мультимедійної презентації, наприклад: «Soft skills (м'які навички) для успішної кар'єри в сучасному світі», «Концепція сталого розвитку», «Нобелівські відкриття». <i>Створення</i> концепції інтерактивної виставки сучасного мистецтва. <i>Написання</i> короткої рецензії на один український фільм, книгу або музичний альбом, створений на початку ХХІ ст. <i>Розроблення</i> можливих сценаріїв розвитку людства на найближчі 50 або 100 років. <i>Аналіз</i> ризиків неконтрольованого розвитку високих технологій. <i>Написання</i> есе-роздуму: «Чи може інтернет замінити традиційну освіту?», «Моя ідеальна освітня система». <i>Проведення</i> дебатів за темою, наприклад: «Розвиток штучного інтелекту: загроза чи благо для людства?». <i>Підготовка</i> промови представника шкільного самоврядування з пропозиціями внесення змін у зміст освіти. <i>Виконання</i> творчих завдань: розробка плану заходів для підвищення якості життя в рідному місті / селі: створення ескізу муралу, що відображає ідею прогресу й розвитку; організація та проведення флешмобу за темою «Майбутнє, яке ми будемо».
---	--	--

громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1]; – <i>виявляє</i> у пропонуваніх для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності і пропонує способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]; – <i>обґрунтовує</i> необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1]; – <i>пояснює</i> способи реалізації та механізми захисту власних прав у демократичний і законний способи [12 ГІО 5.2.1-2]. – <i>моделює</i> соціальні ситуації з погляду дотримання прав людини і вимог законодавства [12 ГІО 5.2.2-1].		<i>Проведення дискусії:</i> «Які етичні дилеми виникають із розвитком біоінженерії та генетичного редагування?», «Чи є колонізація інших планет єдиним шляхом для виживання людства?», «Як освоєння космосу впливає на геополітичну ситуацію у світі?», «Чи повинна держава гарантувати "безумовний базовий дохід" для всіх громадян?», «Чи може штучний інтелект замінити творчість людини в мистецтві?», « Яка роль мистецтва в сучасному світі, де домінує технологічний прогрес?». <i>Проведення інтерв'ю з чат-ботом із постановкою філософських або етичних питань з подальшим аналізом відповідей.</i> <i>Написання листа собі через 20 років, у якому відображаються очікування від майбутнього світу, враховуючи технологічний прогрес.</i>
Практична робота		
Узагальнення і контроль за розділом		
Узагальнення за рік		